

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Nr 4

Årgång 63

2008

Mölarps kvarn i Fristad

Foto : Stig Green

Fristads Hembygdsförening
Mångfald och samverkan. Sidan 5

Fototävlingen Våren i min hembygd
Sidan 14

Profilen - Birgitta Birgeron
Sidan 18

Foto: Aina Lindborg

HKH Kronprinsessan Victoria Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Innehåll

Några ord från förbundsordföranden.....	3
Tankar i tiden.....	4
Fristads Hembygdsförening	5
Jan-Olof tar över efter Karl-Erik.....	7
Rullande kulturhistoria	8
Naturligt myggstift	9
Bommens vakter	10
Mona Lorentzon ny i Riksstyrelsen	12
Helt naturligt - Hjärtlost för Linné	13
Fototävlingen "Våren i min hembygd".....	14
Störtföreläskad i Hjo - Profilen.....	18
"Den som är stor och stark...."	20
Vi lekte ju bara krig	22
Läsvärt i korthet.....	23
Västgötar på Carl-Johan	24
Bygdevandring på Kålland.....	25
Solle-Brunnen komplett	25
Ericssons pojkar hyllas med kanal	28
Fika och kultur i Lyrestad.....	29
Olika seder i Ornunga och Styrjöbo	30
Förbundets förtroendevalda	31
Konst med knorr	32

För redigering/layout svarar Leif Brunnegård, Asklanda Ekehagen, Vårgårda, och tidningen trycks hos Rydins Tryckeri AB, Nossebro.

Utgivningstider är 22-28 febr, 15-21 apr, 24-30 juni, 24-30 aug, 20-25 okt, 20-25 nov.

Senaste manusdag 6 veckor före utgivning.

Hemsida: www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.

Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 63

Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2008 120:- Plusgiro 8 57 59-9

Redaktionsgrupp: Roland Antehag, Lilla Mjölse-
redsv 9, 466 95 Sollebrunn, tel 0322/402 55,
E-post: roland.antehag@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda Ekehagen, 447 93
Vårgårda, tel 0322/66 10 26

E-post: vbn.red@tele2.se

Hans Menzing, ansvarig utgivare, Marumstorget
1, 532 32 Skara, tel 0511/12643,

E-post: hans.menzing@telia.com

Övriga i redaktionskommittén:

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad, 465 97
Nossebro, tel 0512/531 50,

E-post: tb.bygg-tjanst@telia.com

Eva Bergström Hyenstrand, Carl von Linnés väg
2, Skultorp, 541 55 Skövde, telefon 0500 - 43 30

13, E-post: hyenstrand@hotmail.com

Stig Green, Fjällrosv 1, 516 32 Dalsjöfors, telefon
033 - 10 15 85, E-post: stig.green@bornet.net.

Förbundsordförande: Eva Bergström Hyenstrand,
Förbundskassör: Hugo Isaksson, Björkeborg 6950,

523 92 Timmele. Telefon 0321 - 300 01

E-post hugo.isaksson25@hotmail.com .

Kanslist: Eva Mann, Västergötlands Hembygds-
förbund, Box 15, 534 21 Vara, tel 0512/10550
fax 0512/339 42, bost. 0511/37 03 30, Plusgiro 8
57 59-9, Kansliets E-post: vasterg.hembygdsf@telia.com

Författarna i denna skrift är själva ansvariga för
innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller
sig rätten att korta och redigera insänt material.
Om inget annat anges, är artikelförfattaren också
fotograf. Bidrag till tidningen och tips mottas
tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och
böcker som önskas anmälda. De flesta texter och
bilder publiceras på vår hemsida. Insända texter
och bilder anses som godkända för publicering
på vår hemsida.

Några ord från förbundsordföranden

Eva Bergström Hyenstrand
förbundsordförande

På flera håll i hembygdsrörelsen finns funderingar om att lägga ut den egna föreningens arkiv "på nätet". Jag skall här försöka sammanfatta diskussioner och sakläge i frågan med hjälp av angivna källor.

Under ett par år har Sveriges Hembygdsförbund fört diskussioner med Genline AB i frågan. Genline är ett kommersiellt företag med inriktning på att göra kulturhistoriskt intressant arkivmaterial tillgängligt på Internet, t ex kyrkböckerna från 1600-talet fram till 1800-talets slut. Den nyskapade databasen Bygdeband är tänkt att innehålla lokala hembygdsföreningars digitaliserade arkiv. SHF har slutit centralt avtal med Genline i frågan. Information om detta kan man få från Bygd och Natur, årg. 2007 – 08, i SHF:s portal samt på en av Genline producerad DVD. Frågan har behandlats vid de senaste två riksstämmorna samt i förtroenderåd. Visionen är att den intresserade skall vid hemmadataren kunna få tillgång till olika arkiv och därmed forska på ganska avancerad nivå.

Den enskilda hembygdsföreningen kan sluta avtal med Genline om att digitalt förvara hela eller delar av sitt arkiv i Bygdeband och därmed via Internet göra

det gränslöst tillgängligt. Dock skall den enskilda föreningen behålla rätten till sitt eget material och kan tex göra det tillgängligt i ej kommersiell databas. Inläggningen i Bygdeband är kostnadsfri. Arkivhandlingarna "avbildas" digitalt i scanner och förs in i ansluten dator. Därifrån förs "bilden" över till databasen Bygdeband. Genline kan i början hjälpa till med råd och utbildning. Företaget säljer prenumerationer till allmänheten för rätt att utnyttja materialet. Hembygdsrörelsens medlemmar får lågprisprenumeration. Viss del av företagets intäkter skall tillföras hembygdsrörelsen. Avtalet kan sägas upp, men under 10 år behåller Genline rätten att visa materialet i Bygdeband. Om företaget skulle t ex gå i konkurs, får SHF enligt överenskommelse en uppsättning av det som finns i databasen Bygdeband.

Projektet tycks på flera sätt väl rimma med dagens förväntningar på hembygdsrörelsens öppenhet och modernisering. Trots många fördelar finns en del att fundera över. Eftersom den enskilda hembygdsföreningen själv tecknar avtal med Genline bör föreningen vara väl insatt i de tekniska, juridiska och etiska frågor som kan bli aktuella. Hembygdsföreningarnas arkiv innehåller både foton, film och text av vitt skilda slag. Det mesta torde ha kommit i föreningens ägo som gåva från enskilda personer, utan särskilda villkor för

användning och naturligtvis utan vetskap om framtida Internet. Bör till sitt innehåll så mångskiftande arkiv i sin helhet läggas ut på nätet eller bör de sovras? I så fall, hur? En grundläggande fråga är: bör vårt kulturarv kommersialiseras?

Uppmärksamhet bör ägnas gällande lagstiftning, t ex Personuppgiftslagen (PuL) eller Lagen om upphovsrätt. I dessa frågor bör en gemensam policy kunna utformas inom SHF till de enskilda föreningarnas hjälp.

Erfarna museimänniskor och jurister kan säkert ge goda anvisningar. Vidare bör man klargöra hur Genlines Bygdeband förhåller sig till den av många föreningar och museer använda databasen SOFIE.

Under höstens två ordförandekonferenser kommer dessa och liknande frågor att behandlas i närvaro av inbjudna representanter för Genline. Frågorna är spännande, möjligheterna stora. Betydande är också fördelarna med att "tänka efter före" – vad vill man åstadkomma?

Betydande är också fördelarna med att "tänka efter före"

Tankar i tiden ...

Elisabet Stålmarm möter en tusenårig Varnhemsbo.

Vilken lyckans slump att jag råkade födas just här. Mitt i den klorofyllfulla smeten vid Himmelsberget, med såväl Varnhems som Norra Lundbys kyrkklockor inom hörhåll. En bygd där spåren efter tidigare generationer löper som en röd tråd 10 000 år tillbaka i tiden. Dessutom föddes jag en majkväll när fullmånen lyste på de rosavita vildapelblommorna. Sådant utgångsläge präglar en för livet.

Inte visste jag att barfota skuttande i blommande backar, smultron som efterrätt och magknip förorsakad av ohämmat sötbärsmumsande var något speciellt. Inte heller att söndagsskola och gudstjänstbesök snart skulle vara utrotningshotade vanor. Likaså guppig färd i hölasset bakom den breda ardennerbaken. Eller slädfärden till skolan genom de meterdjupa snödrivorna i Lundbygatan (gatan uttalas med västgötskt öppet a och handlar om en byväg).

Ögonblicksbilder

Konservering var en vanlig metod i hushållningen när jag var barn. Men barndomens landskap låter sig inte konserveras. Inte ens djupfrysas. Skulle i så fall handla om de ögonblicksbilder som etsat sig fast på hornhinnan. Som hursanden i timglasets på predikstolen i Norra Lundby kyrka sakta strilade ner och solen kastade reflexer. Hur den gamla orgeln i samma kyrka andades tungt innan den väl kom igång. Likaså doftminnet från Norra Lundby missionshus. En blandning av tant Amandas kokekaffe, kaminens rökpuffar samt lite lätt instängd luft.

Ljudminnen innehåller slamret av mjölkflaskor

från Nederstegården, råmande, mjölkstinna kor som ropade på bonden, kacklet av höns hos farbror Nils och tant Selma. Och så kyrkklockorna förstås. Sommardagen morgon och kväll. Övriga året innan gudstjänst.

Turister har lockats till vår bygd sedan länge. Inget konstigt med det. I Varnhem fanns kiosk med godis, glass, läsk, vykort och souvenirer och i klosterkyrkans fanns guide. Vid trantider roade jag mig med att räkna bilar sittandes högst uppe på Himmelsberget. Vi talar om en tid drygt 50 år tillbaka i tiden.

Idag har jag förmånen att bo i min hembygd. Mycket är förändrat men i min dopkyrka i Norra Lundby är allt sig likt. Men nej, prästen predikar inte längre från predikstolen och sanden i timglasets har slutat rinna. Och missionshuset är rivet.

Skaras gräddhylla

Det fanns ett par årtionden när hus efter hus på Bil-lingesluttningen gapade svarta och tomma under vinterhalvåret. De strävsamma Åsabornas små hemman blev sommarstugor. Nu lyser det i de flesta husen igen och Åsabacken har blivit något av gräddhylla för Skara kommun.

Granngårdens lantbrukare är pensionärer sedan länge, ladugården ekar tom och bara de med tillräckligt många kor och stor mjölktank får besök av mjölkbilens. Antalet mjölkgårdar i Varnhem och Norra Lundby är nu reducerade till tre.

Ingen klagar på mitt engagemang i hembygden i alla fall. Som amatör har jag deltagit i två sommars arkeologiska utgrävningar i kullen bakom klosterkyrkan.

Resultaten har ni alla tagit del av så dem behöver jag inte tjata om. Men visst känns det roligt att ha fått vara med att skriva om den svenska historien.

Hembygden har förändrats under de 50 år jag nu kollar i minnets backspegel. Affärerna har lagts ner, kiosk och bensinmack försvunnit. Likaså rälsbussen samt byskolorna. Men vildaplarna på Himmelsberget blommade även i år. Affär har åter öppnats i Varnhem, konstnärer har slagit rot och restaurangverksamhet är under utveckling och Varnhem har ett helårsöppet vandrarhem. Pilgrimsleden är ett nytillskott. Den hembygd som mitt lilla barnbarn, Nova, växer upp i lever. Tack och lov. Allt kan inte vara som när farmor var liten.

Elisabet Stålmarm

Ryggåsstugorna. Det första man gjorde var att rädda de gamla ryggåsstugorna från 1600- eller 1700-talet

Fristads hembygdsförening mångfald och samverkan

Vad vet vi västgötar om Fristad? Kanske att Älvsborgs regemente en gång i tiden huserade på heden, att man har en folkhögskola, som tog över en del byggnader från militären, att man har rymlig och väl synlig kyrka, att man har en hyfsat stor plastfabrik, att Fristads arbetskläder är ett väl inarbetat varumärke och att Eklunds vävkammare är värd ett besök för den intresserade. Men nu också att Fristads Hembygdsförening blivit årets hembygdsförening i Västergötland.

Västgötabygdens utsända träffar några av föreningens aktiva med ordföranden Ann-Britt Boman i spetsen mellan några regnskurar en bit in i juli. Vi beser Mölarps kvarn, en välskött kulturskatt vid Viskan. Vi samtalar och dricker kaffe i en tillbyggnad, som rymmer både samlingslokaler och arkiv. Vårt samtal bygger på föreningens genomarbetade ansökan om att bli årets hembygdsförening

Det är på fyra områden som föreningen särskilt utmärker sig: satsning på barn och ungdom, samarbete med andra föreningar och institutioner, kulturvård och

medlemmarnas engagemang.

Planera aktiviteter med skolans mål i fokus!

Flera ledamöter i styrelsen är eller har varit lärare. Det underlättar naturligtvis kontakterna med förskola och skola. För att lyckas måste man titta på skolans läroplan och föreslå aktiviteter som ligger i linje med denna, säger Marita Bornefalk, själv lärare. Det är många som vill att skolan ska engagera sig för än det ena och än det andra. Man kommer ingen vart, om man inte vet vad skolan har för uppdrag.

Ett exempel ur ansökan: Förra året inredde folkhögskolan ett uppvärmt rum, som hösten 2007 blev utgångspunkten för visningar för förskole- och långstadiebarn. Fyra medlemmar i FHF berättade om hur det var i Katthult på Emils tid med utgångspunkt från Emil i Lönneberga och bilderna där. Det var Krösa-Maja, Mor Alma och fru Petrell, och så var det en soldat som dröjt sig kvar på Fristads hed, där Älvsborgs regemente var förlagt 1797 – 1914, innan folkhögskolan kom dit. Emil hälsade ju på Alfred på Hultfreds slätt, och där

För att lyckas måste man titta på skolans läroplan och föreslå aktiviteter som ligger i linje med denna

Våra värdar. Marita Bornefalk, styrelsen, Joel Johansson, stugkommittén, Lars Utterberg, kvarnkommittén och Ann-Britt Boman, ordförande

fanns också de sockertoppsliknande tälten. Först hade vi ett samtal, där vi jämförde då och nu, vad man hade på gården och vad man behövde köpa, hur man levde då och nu och vilka skillnader det var. Sedan delades gruppen, och halva gruppen letade efter Emil-kort i museet med anknytning till föremål och miljöer på Emils tid, t ex vargnät och vargspjut när Emil grävde varggropen eller vagnen som Emil åkte till doktorn med eller kökssoffan, där barnen fick ligga skafötters. Den andra gruppen fick stifta bekantskap med föremål som användes i Katthult, t ex räfsor, smörkärna, brandspruta, kardor, tvättbräda, pressjärn och hur de användes. Omkring 250 barn besökte Emil och hans värld och hade väldigt roligt, liksom föreningens egna medlemmar.

Ryggåsstugorna och Mölarpskvarnen visas regelbundet för barngrupper. Ofta ordnas aktiviteter i anslutning till den historia som dessa vackra byggnader representerar.

Samarbete, samarbete och åter samarbete! Fristads folkhögskola och FHF har alltid haft en god kontakt med varann. Under flera år har föreningen svarat för visningar av folkhögskolans lantbruks- och hembygdsmuseum med cirka 4.000 föremål, många insamlade för 100 år sedan och ganska unika.

En annan samarbetspartner är Fristads Naturskyddsförening. Redan från början har hembygdsföreningen och naturskyddsföreningen samarbetat om bevarande och underhåll av Mölarps kvarn. Sedan FHF köpt kvarnen år 2000 har Naturskyddsföreningen hyrt lokaler där.

Mölarpsdagen, ett årligen återkommande evenemang, planeras gemensamt av kvarnens ägare och hyresgäst. Bortom kvarnen finns Mölarps ö, (Viskan är här delad i två flöden), som har omkring 300 olika växtarter. På andra sidan Viskan ligger en åker, lite högt,

som odlats i flera tusen år. Den höll på att växa igen med sly. Den röjdes för ett par år sedan av medlemmar från FHF och kan nu brukas igen. Kanske är det lika viktigt att vårda åker och äng som gamla hus!

I biblioteket i Fristad har Hembygdsföreningen haft flera egna utställningar t ex Kaffe och Linneskåpet. En utställning har handlat om Fristads folklivsforskare och skald Klas Olofsson. Han skrev "Folkliv och folkminnen" i två band just innan den muntliga berättartraditionen var på väg att dö ut.

Det är inte så vanligt att hembygdsföreningar och idrottsföreningar samarbetar. År 2007 lyckades man i ett gemensamt projekt med Sparsörs AIK och Fristads Golf: ett lotteri med 2.000 bollar, som sista lördagen i april släpptes vid Mölarps kvarn och de nummer som flöt fortast till en viss given linje fick vinster skänkta av företag i trakten.

Rädda och vårda

Fristads Hembygdsförening bildades 1974. Det första man gjorde var att ta hand om de gamla ryggåsstugorna från 1600- eller 1700-talet och att rädda Mölarps kvarn, som börjat förfalla sedan den siste mjölnaren flyttat 1968. Ryggåsstugorna hade flyttats i samband med breddningen av vägen. Ingen hade tagit på sig ansvaret att vårda dem. Nya skorstenar måste muras upp och inredningen återställas. Det fanns en gammal tradition att bönderna, när de skulle sälja spannmål i Borås, stannade till vid stugorna och skapade en liten marknad: Lellemarten. Den traditionen tog föreningen upp 1978, nu som en julmarknad. Varje år inbringar Lellemarten 30.000 kronor, föreningens viktigaste inkomstkälla under året.

När arbetet med ryggåsstugorna var färdigt, tog man tag i Mölarpskvarnen. Med AMS-medel i ryggen kunde den sättas i stånd med bl a ett nytt tak. Samlingslokaler inreddes i en del av kvarnen och i början av 1990-talet byggdes ett rejält kvarnhjul. När detta var på plats kunde malningen återupptas. Varje år anordnas Mölarpsdagen med malning i kvarnen som huvudaktivitet.

Föreningen har även skapat en kulturstig norr om samhället. Den går i de gamla kulturbygderna i Sibbarp och Arta, runt Fristad hed och den gamla vägen mot Borgstena. Tanken är att med hjälp av spåren i naturen levandegöra det gamla bondesamhällets organisation, särskilt indelningen i inägor och utmarker med fägator och tåmarker. Kulturstigen är 7-8 km lång, men kan kortas för den som vill. Många skolklasser har vandrat längst stigen och fått sig till livs hur utmarkerna användes förr i tiden.

Hembygdsföreningen har även deltagit i en grupp som skapat flera vandringsleder och cykelleder. En kulturstig och flera vandringsleder har sin utgångspunkt

från Mölarps ö.

Varje medlem kan fylla en uppgift

Sedan 1978 ger föreningen varje år ut en tidning "Fristadsbygden". Det är en kommitté som samlar material och redigerar en skrift om cirka 60 sidor. I detta behandlas såväl gammalt och som nytt från Fristadsbygden. Under senare år har dikter av Bengt Wiktorsson med teckningar av Gertrud Johnsson utgjort mittuppslaget. Ett exempel på Wiktorssons korta och tänkvärda dikter:

Att gå vilse

Den som går vilse
gör ofta misstaget
att inte i tid
uppmärksamma
kontrollerna efter färdvägen.

"Fristadsbygden" delas ut till alla medlemmar i föreningen. Ekonomiklaras genom återkommande annonser från bygdens företagare.

Föreningen har också en omfattande programverksamhet. Under sommaren är det i stort sett varje söndag något arrangemang. Höst och vinter ordnas sammankomster med musik eller föredrag. Flera studiecirkel har ordnats med Fristad som samlade tema. Just nu arbetar man med klippböcker och identifiering av personer och miljöer på foton som föreningen fått i sin ägo. Genom åren har föreningen givit ut eller medverkat i flera böcker av lokalhistoriskt intresse,

Vattenhjulet. I början av 1990-talet byggdes ett stort kvarnhjul

Föreningen har snart 700 medlemmar. På inbetalningskortet för årsavgiften, som är 50 kr, kan man pricka för om man vill delta i föreningens arbete. På så sätt har man fått representanter till de många kommittéer som arbetar inom olika delar av verksamheten: kvarnen, stugorna, Fristadsbygden, studier, Lellemarten och kaffet. I varje kommitté finns en representant från styrelsen. Mångfald och samverkan är de ord som bäst sammanfattar Fristads Hembygdsförenings arbete. På vår fråga om hur det kändes att bli vald till årets hembygdsförening svarar Ann-Britt Boman blygsamt: "Jo det var roligt förstås. Det är viktigt att känna att man bidragit till något som

Jan-Olof tar över efter Karl-Erik

Om Du brukar gå in på förbundets hemsida då har Du kanske funderat över vem som är vår webbmaster. Han heter Karl-Erik Lerbro och är aktiv i Kinna hembygdsförening. Vår hemsida har han skött sedan starten för 7-8 år sedan, han minns inte exakt. Innan förbundet fick en egen hemsida hade Karl-Erik sett till att hans egen förening fanns med på förbundets portal www.hembygd.se.

Mitt intresse för datorer kom tidigt och jag har haft förmånen att följa denna enorma utveckling. Vems förslaget var, att Västergötlands Hembygdsförbund skulle ha en egen hemsida, det vet jag inte, säger Karl-Erik. Men det var inte svårt att lova att ta hand om hemsidan. Vi har haft kurser för föreningar som varit intresserade av att göra en egen hemsida och jag har fått hjälpa åtskilliga av Västergötlands hembygdsföreningar att komma igång med en egen hemsida. Jag har också varit engagerad i projektet med databasprogrammet Sofie.

Men nu har Karl-Erik Lerbro slutat och vår nye webbmaster heter Jan-Olof Berglund och bor i Odensåker, som ligger mellan Skövde och Mariestad. Precis som Karl-Erik har han haft ett stort datorintresse sedan

Karl-Erik ger Jan-Olof goda råd vid datorn. Det är många små detaljer att tänka på.

"urminnes" tider. Det här är lite av en utmaning och det känns väldigt spännande, säger Jan-Olof. Tack Karl-Erik för gott samarbete och välkommen Jan-Olof i förbundets "mediagång".

Leif Brunnegård

Rullande kulturhistoria i märkligt vagnsmuseum

Lars Hasselberg visar upp en Buggy av amerikanskt ursprung, förmodligen hemförd av en återvändande Larvbo. 1976 hittades den på Prästgården i Larv. Vagnens vändradie är begränsad, men vad gjorde det på de öppna prärierna.

Miljövänliga, tysta och oerhört vackra. Det är inte länge sedan de hästdragna vagnarna höll samhället igång. En del enkla, vardagsnära, billiga och praktiska. Andra påkostade med största hantverksskicklighet i minst detalj. Och man ser direkt den tidens klassamhälle i vagnarnas utformning; herrskapet har en ordentlig sufflett som skydd mot regn och snö, kusken får försöka hålla sig varm och torr bäst han kan.

I två lokaler utanför Vara trängs landets främsta vagnsamling av den här storleken. Vagnar och åkredskap av alla de slag samsas, välvårdade och ompysslade. Det är Lars Hasselberg som äger detta vagnsmuseum, och han kan berätta det mesta om sina favoriter. Han vet tillverkningsår och plats – ofta är de finaste vagnarna tillverkade långt bort på 1800-talet – känner de handskickliga hantverkare som skapat vagnarna och vet

åtskilligt om ägarna under åren. Där skimtar rader av bygdens stora gårdar och kända släkter fram, vagnarna är i högsta grad kulturhistoria. Ibland finns där en extra knorr. Så har en elegant landålett, som ursprungligen kommer från Ulvstorps säteri i Sparlösa socken, rullat i en film om den tjeckiske kompositören Smetana, vilken var verksam i Göteborg på 1850-talet.

Spännande historia

Lars Hasselberg är Varapojke, och fängslades tidigt av de vagnar som i hans barndom ännu rullade på våra vägar. Tänk att få köra en sådan! Jodå, det fick han så småningom, och även drömmen om en Tidaholmare uppfylldes. Tidahomskärrorna var något alldeles extra. Samlingen av rullande jordbruksredskap uppgår idag till omkring 175. De verkliga dyrgriparna är ett 80-tal och finns i en ljusfin lokal med skyltar som berättar vagnarnas

En av många fina vagnarna i samlingen, en Demi Mail Faeton tillverkad 1890-1910 av Morgan & Son i London, sannolikt den enda i landet med detta utseende. Kungliga Hovstallet, Koberg och några fler har vagnstypen, men i enklare utförande.

Foto: Lars Hasselberg

ofta spännande historia. Det finns bara ett krux, lokalen är inte anpassad som ett museum dit den intresserade bara kan slinka in. Men slå en signal till Lars Hasselberg, han visar gärna och stolt sina rariteter.

En vecka vartannat år, under Rangeltorpdagarna, kommer de ut ur sin puppa och visas upp under körning med hjälp av intresserade hästägare. Men drömmen är förstås ett mer lättillgängligt vagnmuseum, och visst finns det planer. Kanske kunde vagnarna visas i anslutning till det konstmuseum Vara drömmer om, detta är ju konstföremål av högsta klass. Det understryker Lars Hasselberg gärna. Annars hör de ju naturligt hemma i samband med den hästarena som diskuteras så hett. Problemet är bara att de måste kunna visas på sina egna villkor, inte bara som ett bihang. Lars Hasselberg vill gärna ha ett ord med i laget.

Hasselberg belönad

Vagnintresset föddes tidigt, det verkliga samlandet är drygt 40 år. Här finns rader av rariteter av landåletter, kupéer, kalescher, viktior, schäsar och trillor för att inte tala om buggy och dogcart. Liksom mängder av härliga slädar, till och med tre vördnadsbjudande likvagnar kan ses.

Till dem som verkligen insett vilket kulturinsats Lars Hasselberg svarar för hör Västergötlands Hembygdsförbund som vid sitt årsmöte tilldelade honom det fina Tengelandstipendiet. Detta fick han även för sina insatser som fotograf och förvaltare av en enorm fotoskatt.

Utöver alla de bilder, plus åtskilliga filmer och videos, som Lars själv tagit under drygt 50 år (första kameran, en Kodak Retina, köpte han nyårsafton 1954) förvaltar han bilder tagna av Varas institution på fotoområdet, systrarna Kocks fotoateljé, men också från fotografer

som Paul Nilsson och C J Rylander. Lars nämner den hisnande summan 300 000 bilder, och tror att det kan handla om något i den stilen även om det låter oerhört mycket. Undan för undan håller dessa bilder på att göras tillgängliga digitalt, det vill säga vi hembygdsintresserade kan sitta och njuta av dem hemma vid datorn via Vara kommuns hemsida.

Lars Hasselberg arbetade under cirka 25 år fram till pensioneringen som fotograf och fotoarkivarie på Västergötlands Museum i Skara, och han vet förstås att se till att bilderna är försedda med de uppgifter som gör dem så ovärderliga i framtiden. Men redan när han var med att starta Vara hembygdsförening för 50 år sedan började Lars Hasselberg själv dokumentera miljöer i köpingen. Även på fotoområdet har han alltså svarat för en verkligt stor insats.

Tack

Lars Hasselberg vill också passa på att via Västgötabygden framföra ett stort och varmt tack till Västergötlands Hembygdsförbund för Tengelandstipendiet, vilket betyder mycket för honom som ett stöd och en uppmuntran i hans arbete. Stipendiet har glatt honom mycket, det understryker han flera gånger under vår rundvandring bland vagnarna.

Hans Menzing

Naturligt myggstift

En gång i somras läste jag i Borås Tidning att Varnums Hembygdsförening arrangerat en örtvandring under ledning av Örjan Hill som är biolog och kulturhistoriker. Han hade berättat historien om och användandet av olika örter och växter i svensk historia.

Men det var en sak som jag tyckte jag borde föra vidare, men förmodligen vet en del av Er redan om det. Det handlade om Röllikan. Så här stod det i artikeln: Röllikan kom även till nytta genom att hålla mygg och knott på avstånd då växten har en sådan effekt när man gnider den mot huden.

Men man provade också på att dricka varmt johannesört- och röllikate. Om röllikan var bäst som te eller myggstift framgick inte i artikeln.

Leif Brunnegård

Bommens vakter

En yrkeskår på Halle-Hunneberg

Med skogsbrukets införande 1830 krävdes pengar till skogsodling. Slättens tidigare fria virke och skogsbete belades med avgifter, vilket i sin tur krävde kontroll.

Under årtusendens brukning utarmades slättgårdarnas jordar och skoglösheten blev katastrofal. Bergen fyllde då behovet av betesmark och virkesfångst för ved och byggnadsvirke. Detta utnyttjades med sedvanerätt tills den försvann med den kungliga djurgården 1539, då bergen stängdes för köttproduktion till den kungliga "hofförtäringen". Under de nordiska nationalkrigen hade danska trupper, mellan 1452 och 1669, härjat och bränt bygden åtta gånger. Bristen på byggnadsvirke var katastrofal.

Lennart Torstensson från Forstena, fältmarskalken och överbefälhavaren över den svenska armén under slutet av det trettioåriga kriget, nu generalguvernören över Västergötland, hade upplevt det krigshärjade Tyskland. I hans egen hembygd mötte honom något liknande. Där uppe låg berget med skyddade skogar. Han begärde därför 1649 hos drottning Kristina att bergen åter skulle öppnas för virkesfångst. Detta beviljades. Bönder och deras torpare på slätten skulle "njuta fritt vedhygge och timmer" på bergen. Under nära tvåhundra års virkesuttag utan återbeskogning utarmades bergsskogarna.

När beslut om rationell skogsdrift på kronoparken togs i slutet av 1820-talet blev situationen åter svår. Böndernas hävdande av bergen som allmänning hade avslagits av regeringen och det nya skogsbrukets företrädare ansåg att virkesinkomster var nödvändiga för driften och att skogsbetet skulle äventyra återbeskogningen. Jägmästaren begärde då hos Kungl. Maj: t (regeringen) att de fria nyttigheterna skulle upphöra. Genom att länsstyrelsen tog sig an böndernas sak fick frågan en annan lösning.

Enligt länsstyrelsen i Älvsborgs län, 1830, har "någon laglig rätt till det av hävd utnyttjade mulbetet på Halle-Hunneberg icke kunnat påvisas". Dock med tillägget: "Många hemmans undergång skulle uppenbarligen äventyras, då all utväg att på annat sätt avhjälpa behovet i denna del saknades och parkernas vidsträckta område erbjuda tillfälle till bete och årligen kan upplåtas betydliga trakter utan hinder eller skada för skogshushållningen, må för de behövande hemmanen denna tillgång användas". Länsstyrelsen begär därför att bete för ett visst antal kreatur skulle medges, men mot skäligen betalning.

Genom Kungl. Brev 1831 beviljades större slätt-

gårdar även rätt till viss mängd virke under trettio år mot lösen som, upphuggningskostnaden genom skogsförvaltningens försorg inräknad, skulle uppgå till 1 Rdr och 16 Sk banco per 100 kubikfot (2.6 kubikmeter) ved och 18 Sk banco för timmerstock.

Bomvakterna

För att lösa behovet av kontroll av slättböndernas virkesuttag och att betesersättning betalats, måste en kontrollfunktion inrättas. "Av klevlar eller gångstigar upp till parkerna skall för kommunikation och bevakning behållas högst arton stycken, som skall förses med slagbommar och vaktas av edsvurna bomvakter", hette det i direktiven. Därför anställdes åtta edsvurna bomvakter och bomvaktarstugor uppfördes i åtta huvudklevlar, tre på Halleberg och fem på Hunneberg. Bommar av järn sattes upp i samtliga klevlar för att förhindra olaga uttransport. En sådan bom finns kvar i Vittene klev. (Skriften: Torp och stugor på bergen).

De edsvurna bomvakterna skulle bevaka att allt uttransporterat virke var märkt med Kronans hammare. De skulle kontrollera att betesdjur, som fördes upp, hade betalt avgift till länsmannen och märka dem med brännjärn, ett nytt för varje år. Bomvakten hade fri bostad, kålland/potatisland, sommarbete på skogen för en ko och slätter i de mossar och dråger (smala våtmarksstråk) som skördats av hävd. Bränsle fick tas av toppar och kvist efter avverkning.. Arbetstiden var april-september klockan 5-8, 9-12, 1/2-5, 1/2-8, och övriga månader från dagning till skymning med en timmas middagsrast. Dagpenningen var 1875 1 kr och 25 öre.

Det förekom att omärkt virke smugglades med i lasset. Ända ned till stöld av ett torrträd rapporterades och ledde till åtal, dom och böter. Omfattningen var under senare hälften av 1800-talet ett tiotal fall per år. Dessa småstölder kan synas märkliga i dag, men de kan förklaras med att virkestilldelningen inte ens räckte till det grundläggande behovet.

Man kan fråga sig hur bomvakten hade kraft att anmäla grannar och vänner för virkestöld. I revirets årsrapporter omnämns domsfällda stölder men aldrig någon felande bomvakt. Var moralen så hög att man motstod mutesupen eller fanns där en ingrodd motsättning mellan fattigfolket på berget och rika slättbönder? I praktiken var det ofta hustrun som skötte vaktarbetet medan mannen valde det mera välbetalda skogsarbetet eller tillfälliga jobb på slätten. Kanske det är förklaringen.

Bom-Ullas hem var Bommen i Store klev

Många på slätten saknade rätt till virke. Därför förekom regelbundet virkesstöder, där virket togs ner på andra vägar. Det berättas att en dag på 1850-talet kom jägmästaren hem med elva beslagtagna yxor. (Sågen var ännu inte införd). Det ger en antydning om hur desperat fattigt artonhundratalets Sverige var.

År 1896 avslutades dessa åtal med följande beskrivning av jägmästaren Lars J Hallgren: "Med undantag av att en och annan illfattig eller orkeslös person, som bornedomen berget, åverkar något mindre träd eller något ris, eller vid avhämtning av skogsprodukter tillägnar sig något mindre träd, kunna alla åverkningar anses hava numera upphört".

Tjänsten som enbart bomvakt upphörde 1873. Då blev vaktens skogsarbetare, dock fortfarande med uppgift att bevaka uttransport av virke och kontroll av betesdjur. Rätten till ved och virke upphörde 1893 och betesrätten 1918. Bomstugorna användes sedan som arbetarbostäder fram till 1950-talet. Av de åtta är fyra kvar som fritidsbostäder och en som permanentbostad.

Livet på Bommen.

Bomvaktens tillvaro liknade i stort sett torparens, men bygdeberättarna har funnit några egenheter. De gavs givetvis i skränsans form.

Bomvakten bodde ju lämpligt till för att hans hem skulle bli centrum för det glada umgänget med omvärlden. Gunnar Kraft berättar:

"Karl Kraft, mi farbror, han va bomvakt bort i Flo klev, å där hade di skojit på nätterna, när di samlades. Å så va de e gammal tanta som bodde nedanför, ho hade träben, men ho ville också vara me i de där, och de feck

ho ju vara.

De va gamla kleva, den va ju branter så in i nordan. Å di hade väl drucki lite granna, å så skulle ho hem på kväll'n. De va sån dära "svellis" i kleva, å ho hade bara träbene, e vanli påk som sto rätt ner, å di slo sina kloke huve ihop, hur di skulle kunna få ner na, därför kleva. Di huggde granris och satte na på, å så slo di e kätting om träbene, å så dro di ner na. så ho kom ner. Di kalla na för träbröten, men mi morfar han kalla na för vebröten."

Hjalmar Larsson vill inte vara sämre: Bomvakten i Storeklev, var kanske mest känd för att han, när han tullat lite för mycket ur flaskan, brukade ringa på en låtsastelefon till kung Oskar, som han som drev karl sett på många jakter.

"Di kunde vräke te bra gubbara. I vet Hall i Storeklev, han va väldit ifrå sej, han va ju så överstyver te allting, när han hade fått lite brännvin. Då lå han i sänga och telefonera te kongen. Ja di va såna väldia kompisar, han ble ju bekanter me kongen på älgjaktera kan veta, å han ble så ärater för han va så styver te å leda drev.

Ja så ringer han te kongen, han hade "telefon" i vägga där: "Ja, ja, ja dä e Hall, ha ha", så prata han me kongen, å så sa han te Betty, de va frua: "Ha, nu har ja tala me kongen å han bjö oss dit, Sofia hälsa te dej Betty, ha, ja får la fara ja, men du kan la inte följa me, för du har inga såna klär".

Di va änna förmögna Hall å Betty på den tia, för han va ju väldi te å vräka å tjäna penga, å Betty va sparsam å to väl vara på penga. Men, sa August i Grinnsjö: Betty ho räknar penga, å ho räknar: "Nu har vi niehundra nittinie tusen niehundra nittinie kronor å nittinie öre, men vart

skråen har de öre taji väjen”.

”Bom-Ulla” berättar.

Kringengammalbosättning växer spontant fram en flora av namn på platser och anläggningar. Namn som behövs för att enkelt orientera sig i närmiljön. Det är värdefulla kulturinslag som för det mesta fallit i glömska. Men ibland har man tur. Ulla-Britta Hermansson, född på Bommen i Store klev, berättar om deras lokala namn.

De hade en utsiktsplats ovanför branten invid stigen i Fristorps klev, som de kallade ”Häseklinta”. Dit gick de ofta bara för att det var vackert. Vattenhålan vid framfartsvägen kallade de ”Rävadammen”. Där bakom låg den naturliga källan och tvättstugan. Mitt emot dammen hade de en genväg ner till Rostens stuga och slättgårdarna. Den kallade de för ”Rävakleva”.

Det öppna fältet vid framfartsvägen hette ”Bomhagen”. Här låg köksträdgården med potatisland, grönsaker

och rabarber. Ute i vägskalet Kollidsvägen – Sköstorps klev låg ”Kvibacka”, Kvighagen, som nu är en uppskattad rastplats.

Bomstugorna var från början på 1830-talet endast avsedda som bostäder för bomvakten, men Bommen var på Ullas tid skogsarbetarbostad som utvecklades till ett litet skogstorp. Föräldrarna hade två kor med kalvar då och då samt julgris och höns. Den enda jordbit som fanns var Bomhagen, där de odlade potatis, grönsaker och havre. Jordbruket byggde där för på arrenderad mark nere på slätten. Som vanligt på skogstorpen var det hustrun som hade ansvaret för jordbruksdriften. De fick låna häst av bonden när han var färdig med vårbruk och skörd.

Göran Söderström

Fotnot: Ordet Klev kommer av ordet kliva och syftar på

Mona Lorentzson ny i riksstyrelsen

Årets riksstämman hölls i Kiruna 13 – 14 juni med ett 90-tal ombud från olika delar av Sverige. Även detta år blev det ändring i den västgötska representationen i styrelsen för Sveriges Hembygdsförbund. Ny ersättare efter Tage Brolin, Främmostad, blir Mona Lorentzson, Lödöse. Ordinarie i styrelsen är Eva Bergström Hyenstrand. Tage Brolin sitter kvar i förbundets byggnadsvårdsgrupp.

Ombud från Västergötland denna gång var Hugo Isaksson, Ingrid Zackrisson, Leif Josefsson, Jan Nilsson och Mona Lorentzson.

I övrigt omvaldes HF:s förbundsordförande Birger Swanström som vid stämman bland annat informerade om organisationsgruppens arbete med svar på tidigare motioner samt frågor som gruppen själv väckt. Gruppens förslag har gått ut på remiss och 740 föreningar/regionala förbund har avgett yttrande.

Bland annat har man diskuterat förslag till namnändring, men stämman beslöt på förslag av organisationsgruppen att avslå motionerna. Det kommer alltså

Mona Lorentzson, Lödöse, blev ny ersättare från Västergötland i Riksförbundets styrelse.

att även fortsättningsvis heta Sveriges Hembygdsförbund. Inte heller förslagen om årsstämma vart annat år fick stöd, stämmorna kommer att även i fortsättningen hållas varje år. Nästa år är det Skåne som står som värd.

Bättre gick det för förslaget om ett maxbelopp för medlemsavgiften. De föreningar som har mer än 1000 medlemmar behöver bara betala för 1000, de andra medlemmar följer gratis. Stämman gjorde dock reservationen att beslutet skall utvärderas efter tre år.

Västergötlands Hembygdsförbund motionerade om att valberedningen borde förnyas enligt tidigare beslut, men detta avlogs med motiveringen att det är upp till

stämman att besluta vilka som skall sitta med i valberedningen. Kanske kan man dock säga att motionen fick viss framgång trots det, valberedningen fick ny ordförande, Ulla Swedberg.

Stämmodeltagarna fick naturligtvis också chansen att se bygden kring stämman, i detta fall studera gruvan, samekultur, fjäll och renar.

Hjärtlöst för Linné

Löjtnantshjärta blommar för Linné.

Inte ens en blomstervärldens gigant som Linné lyckades alltid lotsa sig rätt i frökatalogerna. Ja, frökataloger fanns väl inte på hans tid, men i ett herbarium med pressade växter från Ryssland såg han en blomma han direkt ville ha, ett löjtnantshjärta. Via en elev i Finland lyckades han få frön, men blev svårt besviken när han såg de anspråkslösa gula blommorna.

Att beställa blommor på den tiden var omständligt. Linnés lärjunge Erik Lacsman tvangs resa från sitt hem i Finland till Tomsk i Sibirien för att hitta fröna, som när de blommade i Linnés Hammarby fyra år senare 1765 i själva verket visade sig vara sibirisk nunneört. Nu var nog Linné inte enbart besviken, han hade rentav en sibirisk trädgård eftersom han ansåg att just växter därifrån borde passa svenskt klimat. Men något löjtnantshjärta fick han aldrig se. Det dröjde till 1846 innan första exemplaret importerades från Kina, där blomman hör hemma.

Inte Linnéplanterad
Anledningen till att jag drar upp denna gamla historia är jag tidigare i år visade bild på sibirisk nunneört som växer på Svenstorp i Holmestad. Enligt lokala berättelser skall blomman härstamma från Linnés exemplar om den inte rentav är planterad av Linné själv.

Den berättelsen tror inte Bertil Ström i Mariestad

på, och han är kunnig när det gäller växter och kulturhistoria och brukar ha rätt, det har jag lärt mig.

Linné kom aldrig närmare Svenstorp än att han passerade Forshem på sin Västgötaresa, konstaterar Ström. Han är inte ens övertygad om att fröerna kommer från Linné själv.

Bröderna Afzelius

Nunneörten kan ju också ses, tillsammans med bl a kungsängsliljan, i Larvs gamla prästgård där tre senare mycket berömda bröder Afzelius växte upp, varav två var

Helt naturligt

Linnélärjungar. Den yngste var för ung för Linnétiden. De västgötska Linnélärjungarna höll samman bland annat genom djäkneföreningen Svenska topografiska sällskapet i Skara, och det är minst lika troligt att komminister Clas Bjerkander på prästbostället Svenstorp fick den sibiriska nunneörten via Johan Afzelius som visserligen var kemist och geolog, men hade stort trädgårdsintresset och med största sannolikhet är den som tagit med kungsängsliljan, och säkert också sibiriska nunneörten, till barndomshemmet i Larv, menar Bertil Ström.

Linné fick alltså aldrig se något blommande löjtnantshjärta, men detta har reparerats på senare tid. I en anläggning nära Linnés barndomshem fann jag blomman på bilden, den skulle Linné säkert ha gillat.

Fototävlingen "Våren i min hembygd"

Våren i min hembygd, temat för årets fototävling, går förvisso att skildra på många olika sätt. Poetiskt kan man uppleva våren som Bengt Anderberg när han diktar om "...stymorsviol, sedum och mandelblom". De flesta av oss har läst om Erik Axel Karlfeldts vår: "Intet är som väntans tider, vårflodsveckor, knoppningstider..." och när Harry Martinson skildrar den ljusa årstiden diktar han om stjärnorna: "... Trötta på att gnistra i vintrarna vila de ut i sommarens ljusa nätter".

Deltagarna i vår fototävling visar också, fast i bildens form, hur olika man kan skildra våren i hembygden: vårblommor, bäckens forsande vatten, vårregn, korna på vårbete, soldyrkan, glassätare, skateåkare, boulespel och Carlsberg(!).

Tre priser om 300 kr vardera utdelas i de två klasserna.

Stig Green
Roland Antehag

De tre förstapristagarna (utan rangordning) i klassen

En kollektion om tre foton är

Elin Johansson, Alingsås,
Sundlergymnasiet Vårgårda

Pernilla Palm Alingsås,
Sundlergymnasiet Vårgårda

Alexandra Sardellis, Grästorp,
Lagmansgymnasiet Vara

De tre förstapristagarna (utan rangordning) i klassen
Ett foto är:

Rebecka Claesson, Falköping
Ållebergsgymnasiet, Falköping

Elin Lager, Floby

Ållebergsgymnasiet Falköping
Ronelly Ondzie, Vårgårda
Sundlergymnasiet i Vårgårda

Hedersnämmande erhåller (utan rangordning):

Sara Dahlgren, Falköping
Ållebergsgymnasiet Falköping

Carolina Kjell, Lidköping
De la Gardiegymnasiet i Lidköping

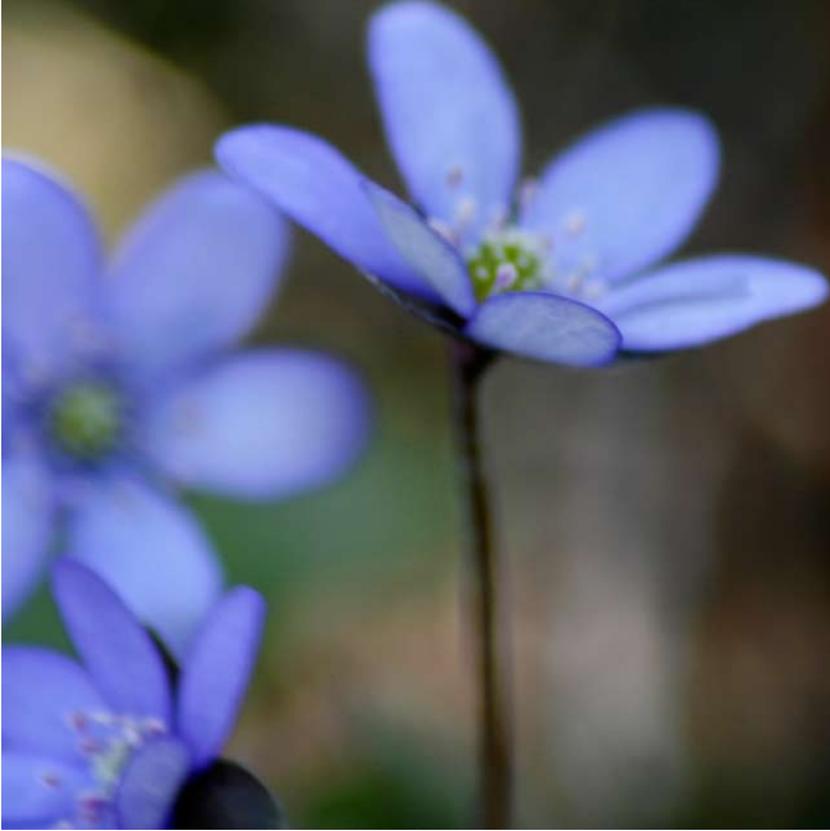
Anna Käck, Mariestad
Ållebergsgymnasiet i Falköping

Emma Lundqvist, Vårgårda
Sundlergymnasiet i Vårgårda

Zana Mandal, Falköping

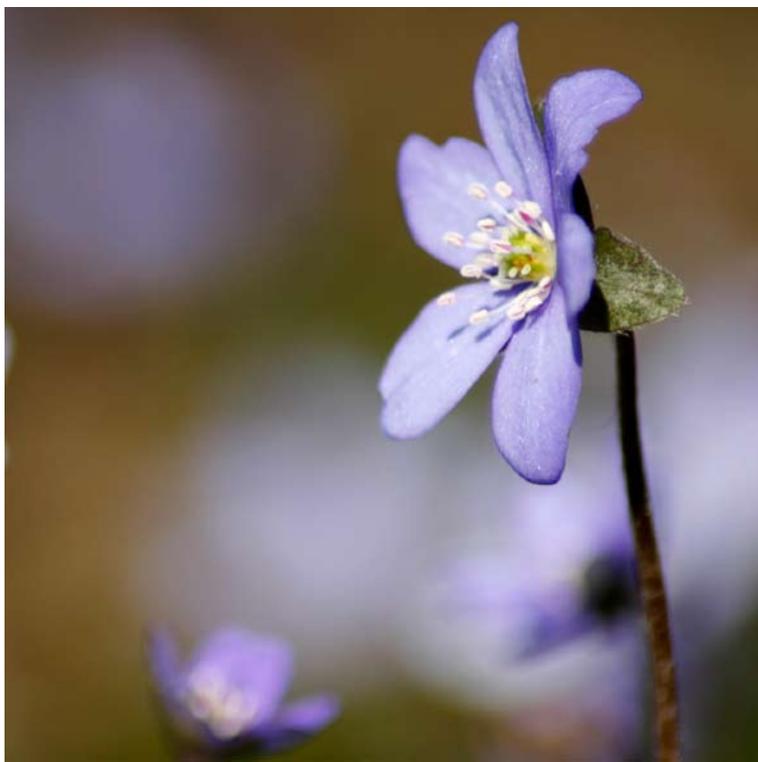
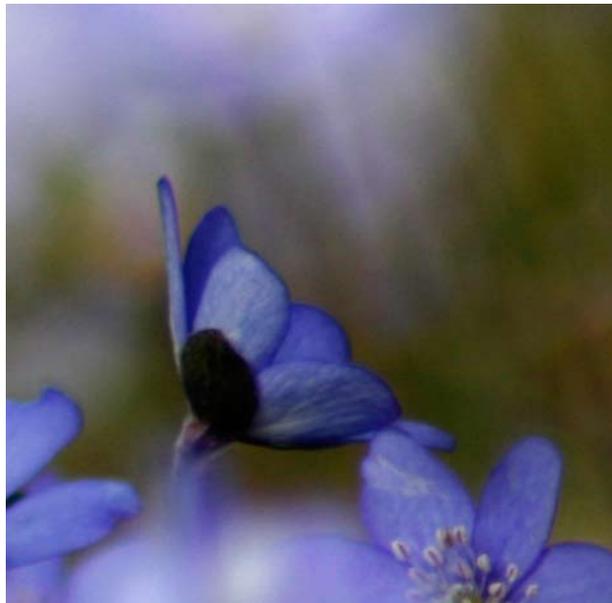
Ållebergsgymnasiet i Falköping
Oskar Nilsson, Falköping

Ållebergsgymnasiet i Falköping
Gabriella Posth, Falköping
Ållebergsgymnasiet i Falköping

Pernilla Palm

"Kollektionen ingår i ett projekt jag just avslutat på min fotokurs i skolan. Blåsipporna finns i Östadkulle mellan Alingsås och Vårgård. Blåsippor är så vackra för de visar att våren är på glänt."

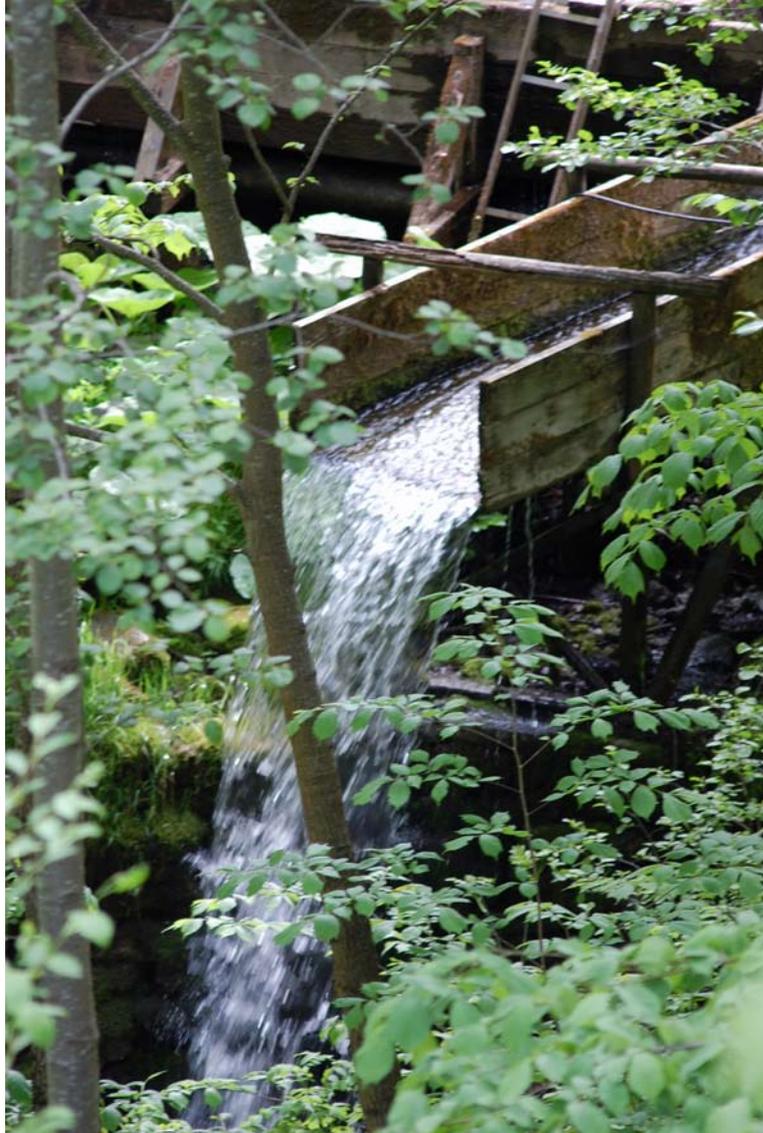

Elin Johansson Närbilder på forsande vatten. Kollektionens tre bilder, varav en visas här, är tagna vid en bäck i skogen strax ovanför Elins hus

Alexandra Sardellis "Häggen i vår trädgård blommar alltid fint om våren men jag tror att den i år var vackrare än någonsin. Jag har lagt fokus på de utslagna blommorna, vars centra ser ut som små grön/gula stjärnor. I bakgrunden ser man även knoppar som ännu inte har slagit ut, vilket jag tycker är ett tydligt tecken på vår." (En av tre bilder i kollektion)

Rebecka Claesson

"Jag tycker det hör våren till när bäcken sätter fart och allt börjar att växa igen. Att det är ett litet "vattenfall" gör att det händer något i bilden och den blir lite roligare."

Ronelly Ondzie

"Lila i den gråa hem-staden Vårgårda."

Elin Lager

"Något som symboliserar våren där jag bor, är när folk börjar spela boule utomhus. På vintrarna flyttar man inomhus, men när man ser att det är fullt av folk vid boulebannan varje måndag, då vet man att det går mot varmare tider. Oftast sätter man på stort allvar, men när de handlar om millimeter som skiljer vinst från förlust kan det bli lite allvarigare minner hos vissa, men dessa försvinner snart, för det är ju strax dags för en ny match igen."

Störtförälskad i Hjo

Hon kom till Hjo 1948 och blev störtförälskad. I den lilla staden vid det stora vattnet, och i en seglande pojke från Hjo. Kärlekarna verkar lika starka ännu efter 60 år. Birgitta Birgerson berättar med tindrande ögon om sin stad sedan 60 år, och i pauserna fyller hennes Sture i. Hembygdsintresset delar de, liksom arbetsplatsen tidigare. Sture var tandläkare, Birgitta tandsköterska.

Stadsmuseet i Hjo med sina minnen av den gamla staden, vattenkuranstalten, skolan och Hjoprofiler ligger i en av de snickarglada villorna i Stadsparken. Vid mitt besök är Villa Svea närmast inbäddad i enorma moln av mörkröd rosenhagtorn. Närmaste granne är förskolan Skattkammaren, och den beteckningen skulle lika gärna kunna gälla Svea. Detta är en skattkammare fylld av Hjominnen. Fast extra roligt blir det förstås med makarna Birgerson som ciceroner.

Tullade på tullen

Det började på allvar 1982. Makthavarna skulle på makthavares vis tulla på minnena av det gamla Hjo. En liten tullstuga ansågs stå i vägen för utvecklingen, det brukar ju heta så när rivningslustan blir oemotståndlig. Birgitta protesterade, men för att verkligen ha tyngd i argumenten läste hon på. Det visade sig att den lilla tullstugan fanns markerad på 1750 års karta, och det var svårt att förklara bort.

Fortfarande ligger den kvar med sin aviga placering halvvägs ut i gatan så som tullstugorna byggdes på 1600-talet för att stoppa bönder som försökte smita in i staden utan att betala tull för sina varor. Och pengarna, ja de behövdes ju för de eviga krigen.

Profilen

Alla tiders Hjo. Birgitta Birgerson visar kalenderuret i Hjo som aldrig upphör att imponera.

Tullstriden fick många följder. Birgitta satsade på studiecirkel kring hembygden och dess historia. Och hembygdsrörelsen i Hjo kom på

fötter. Bokstavligen. Stadsvandringar som lärt mängder av Hjobor och tillresande känna staden och dess historia startade, och samtidigt blev det nystart för hembygdsföreningen. Birgitta Birgerson blev sekreterare, precis som hon ville, och det fortsatte hon med. Under fem år satt hon med i Västergötlands Hembygdsförbundsstyrelse liksom i Västergötlands Fornminnesföreningsstyrelse. Av den senare organisationen belönades hon med förtjänstmedalj för sina insatser.

Alla tiders Hjo

Av all den kunskap hon samlade på sig om sin hemstad har hon samlat åtskilligt i en rad skrifter om den gamla kyrkan, den berömda vattenkuranstalten och om Wetterholms cementgubbar. Vill man ta del

av kunskapsskatten i sammandrag rekommenderas den vackra lilla skriften Alla tiders Hjo med illustrationer av Bengt Geidenmark. Den är upplagd som en stadsvandring vi kan göra på egen hand när Birgitta Birgerson inte känner sig orka följa med.

Men vi skall inte glömma det lilla trevliga häftet om Hjoåns dalgång där Birgitta svarat för den historiska delen. I Hjo slår man inte bara vakt om minnen, gamla byggnader, gator, innegårdar och gränder. Den lilla åns skönhetsvärden och minnen hör också till det kulturarv man värnar. Över huvud taget verkar Hjo vara en ort som i ovanligt hög grad förstått att ta till vara på sina tillgångar.

Inte utan hårt arbete förstås. Birgitta Birgerson hyllar särskilt Västergötlands hembygdsförbunds ordförande Berit Hange Persson som ställde upp och bistod på många sätt under startperioden.

Värnade museet

Ofta handlade debatterna om museet över gångna tiders Hjo, inte minst den märkliga epoken då folk (riktfolk) från alla håll lockades till Hjo för att med diverse olika kurer stärka sin hälsa. Försök som ofta direkt raserades vid en paviljong i parken, som raskt döptes till Fördärvet. Den typen av skämt har man alltid varit bra på i Hjo. Birgitta Birgerson stoltserar denna dag i en tröja som det står I love Hjo på, och det betvivlar ingen som hör henne berätta.

Trots stöd från många håll, bland annat pengar från Oscar II, blev inte vattenkuranstalten någon riktig ekonomisk framgång. Då. Men idag bidrar den kraftfullt till att ge Hjo en alldeles speciell karaktär.

De vackra snickarglada husen i Stadsparken, bara den vore värd en artikel, återanvänds inte bara till förskola (Villa Göta) och Stadsmuseum (Villa Svea). Nu kan även turister utan tjock plånbok övernatta i en av den forna överklassens vackra villor, Villa Eira är ett sällsynt vackert beläget vandrarhem idag. Strax intill lockar Frestelsen i Eira-paviljongen, och Frestelsen är alltså en restaurang med ett namn av det slag som verkar typiska för Hjo.

Ett märkligt ur

Om Oscar II inte fick någon utdelning på sina pengar så får han äran, fortfarande har hans porträtt hedersplats på museet. Där hedras också mekanikern på Hjo bryggeri Harald Larsson vilken under fem arbetsamma år skapade sitt märkliga kalenderur som fortfarande ger nästan all tänkbar information kring tidens gång, allt sett från Hjos horisont förstås.

Krögardottern från Hotell Royal och Bellevue, Estrid Ericson, har naturligtvis också en given hedersplats som skapare av Svenskt Tenn, och på sin tid en av de stora i den svenska kulturvärlden. Populära är också Wetterholms gubbar i cement, även om de kanske inte spelar i samma liga som Svenskt Tenn.

I Västgötabygden nr 2/2006 inför förbundsstämman i Hjo skriver Birgitta Birgerson att stadens hembygdsförening inte fungerar som en konventionell hembygdsförening utan mer som en stadsförening. "Vi värnar om den kulturhistoriskt värdefulla trähusbebyggelsen i den gamla stadskärnan, vars gatunät började

Berättare. Birgitta Birgerson har förmedlat sin kunskap både under stadsvandringar och i en rad skrifter.

formas redan under medeltiden. En av våra uppgifter är att verka som remissinstans åt kommunen då det gäller plan- och bygg-ärenden i denna miljö."

Och det är ju verkligen en miljö att bevara, 1991 fick Hjo en förnämlig internationell utmärkelse Europa Nostras silvermedalj, för att man så väl lyckats bevara den ursprungliga identiteten som svensk småstadsideyll med den gamla småskaliga trähusbebyggelsen i centrum.

Kräver arbete

Sedan våren 1998 har museet alltså fått en varaktigt plats i Stadsparken efter att länge ärligt talat setts över axeln av de styrande. Och inte ens idag verkar alla ha insett dess stora värde, vilket oroar Birgitta Birgerson. Vi skulle behöva en anställd, eventuellt bara på halvtid, som ser till samlingarna och kan visa dem för besökare. I sommar löses detta hjälpligt i samarbete med turistbyrån, men i övrigt är inställningen den att museet det sköter hembygdsföreningen. Men vi blir ju inte yngre, suckar Birgitta.

Så riktigt allt är inte frid och fröjd ens i idyllen Hjo. Kämpar som Birgitta kommer alltid att behövas. Fast hon och Sture kan ju glädjas åt att de tre barnen efter att ha testat den stora världen alla återvänt till Hjo. Kärleken till Hjo är tydligen ett familjedrag.

På sin bok om Hjo har Birgitta satt den vitsiga titeln Alla tiders Hjo (för den som är alltför ung skall sägas att "alla tiders" var ett populärt berömmande slanguttryck inte minst i gamla tidens svenska filmer). Så när Birgitta Birgerson står där vid det mäktiga kalenderuret och berättar om sitt Hjo under seklerna blir ju frestelsen för mig oemotståndlig, skadad som jag är av ungdomsår i

”Den som är stor och stark

Den här affichen finns förvarad på Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm.

”Min” Folkets Park finns i Dalsjöfors utanför Borås. Den byggdes 1912 som en indirekt följd av industriableringen på den lilla orten; Dalsjöfors hade i början av 1900-talet omvandlats från jordbruksbygd till fabrikssamhälle sedan Herman Jansson och bröderna Martin och Henning Wenander bildat Dalsjöfors Väfveri AB.

På Dalsjöforsparkens hemsida berättas om tillkomsten av folkparken:

”Nykterhetsrörelsen växte som en motkraft till supandet som var en plåga under och efter husbehovsbränningens tid. Människor hade ett behov av att organisera sig för att bättre kunna hävda sina intressen i olika sammanhang. Man hade inga lokaler att hålla till i för sina sammankomster. Trots lång arbetsvecka som också inkluderade arbete på lördagar använde de sin ringa fritid för att bygga bland annat Dalsjöforsparken,

Gårdavallens idrottsplats med mera. Föreningsformen för parken blev en ekonomisk förening där intresserade köpte andelar och därmed skapade det kapital som var nödvändigt för byggande. Med denna tillgång samt eget oavlönat arbete och en stark idealitet byggde de parken.”

Fortfarande drivs Dalsjöforsparken ideellt. Inga driftbidrag utgår från stat, kommun eller landsting.

Folkparkerna i Sverige

Sveriges första Folkets Park öppnade i Malmö år 1893. Året innan hade landets första Folkets Hus öppnats i närheten av parkområdet. Folkparksidén spred sig över landet och efter ett decennium täcktes landet med populära folkparker. I dag har Riksorganisationen Folkets Hus och Parker som medlemmar ca 150 Folkparker och 650 Folkets Hus. Totalt driver de cirka 900 anläggningar i form av Folkets Hus, Folkparker, festivaler, djurparker, biografier, restauranger, nöjes- och kulturarrangemang.

Minnen från Dalsjöforsparken

Min första kontakt med Folkets Park var när min far och min morbror tog med min bror och mig till Folkets Park och den sporthall, som hör till anläggningen, för att se på brottning. Denna idrottsgren fanns på Dalsjöfors Golf:s program sedan 1933 och man mötte i serieform andra lag från Västergötland. Brottningen försiggick på dansgolvet i sporthallen och publiken satt runt brottarmattan. Tävlingsinledningen var alltid lite extra: in tågade brottarna under ackompanjemang av marschmusik. De två lagen ställde upp sig emot varandra och sedan följde en presentation av de enskilda brottarna.

Särskilt roligt var det att som barn se hur Bertil Fager, min mormors brorson, besegrade sina motståndare i weltervikt med sitt specialgrepp ”nacksving”. Bertil är

nu 90 år och ”still going strong”.

I det lilla ABF-biblioteket i Sporthallens suterrängvåning upptäckte jag litteraturens värld. Där fungerade bl.a. Arvid Nilsson, lärare i folkskolan, som bibliotekarie. Den stora läsoplevelsen under dessa tidiga ungdomsår blev Upton Sinclairs stora romansvit ”World’s End”, elva tjocka romaner skrivna 1940 – 53, som H G Wells kallade den fullständigaste och rikaste skildring av tiden efter första världskriget som någonsin gjorts.

Utflyktsmålet

Damernas eller Herrarnas? Det gällde att hålla koll på skylten så man visste om det var damerna eller herrarna som skulle bjuda upp.

Denna stora romansvit fanns alltså att tillgå i det lilla biblioteket i Dalsjöfors.

I Sporthallen deltog jag vintertid i gymnastik två gånger i veckan på kvällstid; herrarna först en timma och därefter damerna en timma. Det var både fristående gymnastik och redskapsgymnastik med bockar, plintar och balansgång. Vi klädde om bakom scenen och där fanns också en brottarmatta utlagd. Ibland brottades vi en kort stund efter gymnastiken innan vi gick ner i källaren och duschade kallt. En gång bar det sig inte bättre än att när två grabbar tagit grepp, kom de ur balans och ramlade ner i den stora salen, där damerna just hade börjat sin gymnastik. Det var två förlägna nakna unga män, som smög sig ut ur lokalen.

Under några ungdomsår var jag aktiv i SDUK – socialdemokratiska ungdomsklubben – (numera SSU). Vi hade våra möten i Sporthallens bottenvåning. I det lilla Dalsjöfors samlades 50-talet ungdomar till möten med föredrag i seriösa ämnen omväxlande med sammankomster med dans och lättare underhållning. Självklart för oss var att delta i 1 maj-demonstrationen, som utgick från järnvägsstationen och hade som mål Folkets Park. I Sporthallen hade också Dalsjöfors Schackklubb sin verksamhet, både då man tränade och då man mötte gästlag i kamp vid åtta schackbord. Bland publiken fanns jag och en del andra jämnåriga och de besöken stimulerade oss till att i klass 3 och 4 i folkskolan ha egna schackturneringar; en gång i veckan samlades åtta schackintresserade klasskamrater för schackspel. Turneringen cirkulerade mellan våra respektive föräldrahem och mödrarna hade till uppgift att servera saft och bullar.

Folkets Park var naturligtvis i första hand arenan för lördagsfestligheter med dans, på sommaren på parkens utomhusdansbana och på vintern i Sporthallen. För musiken svarade ibland riksända orkestrar, såsom

Dalsjöfors Folkets Park. Fortfarande drivs Dalsjöforsparken ideellt. Inga driftbidrag utgår från stat, kommun eller landsting.

Simon Brehms. Populärt var också att dansa till de två boråsorkestrarna med Bosse Lidén respektive Jean Josefsson som kapellmästare. Andra kända gäster var Deltha Rythm Boys och Gösta "Snoddas" Nordgren. För något år sedan gästade Jerry Williams parken och det var lapp på luckan men publikrekordet från Snoddas uppträdande på 1950-talet stod sig.

Omedelbart innanför entrén till Sporthallen fanns ett kapprum, där man fick lämna in sina ytterkläder. Det berättas, att då en gäst mot slutet av danskvällen skulle hämta ut sina galoscher, fick hans svaret av garderobiären: "Galoscher, dom tog slut redan vid ½ 11-tiden!"

Det var ju inte dans varje lördag i Dalsjöforsparken men för den danslystne fanns då andra dansbanor att besöka. Sommartid cyklade vi bland annat till dansbanor vid Sandsjön i Aplared, Marsjön i Rångedala och Tolkabro i Hökerum. Marsjön var populärast eftersom den festplatsen hade minst belysning (!).

Dalsjöforsparken i dag

Efter över 50 års bortovaro har jag återvänt till min gamla hembygd och jag finner att Folkets Park fortfarande fungerar som en omtyckt samlingslokal för olika föreningar och där teater- och liknande arrangemang anordnas. Sedan två år tillbaka driver kommunen en förskola i en del av suterrängvåningen.

Två av eldsjälarna när det gäller att bevara och utveckla Folkets Park i Dalsjöfors, makarna Gullan Fridén Mellbladh och Sixten Mellbladh fick 2004 utmärkelsen "Årets Folkparksprofil", som utdelas av Folkets Hus och

”Vi lekte ju bara krig”

Olle Hansson fortsätter här att berätta beredskapsminnen från andra världskrigets tid då han var förlagd till Norrland. Första avsnittet var infört i förra numret av Västgötabygden.

33 man var förlagda i en liten stuga vid Torneälven, 22 i ena rummet och elva i det andra. Det var minst sagt trångt. Stående till höger artikelförfattaren 011e Hansson.

Vårt kompani deltog i två stora manövrer, november 1940 och februari 1941. Den första, förlagd norr och söder om Överkalix var ganska lugn. Vi skulle vänjas vid både klimat och terräng. Vi på trafikplutonen fick skriva vägrapporter och rita kartskisser över manöverområdet. Allt material var hemligt, ”en svensk tiger” hette det ju.

Februarimanövern var förlagd till Nederkalix, några mil söder om Sangis. Vädret var omväxlande, från snö och sträng kyla till tö, slask och isgata. Jag blev beordrad att stå till förfogande vid en stab, ett par mil väst om vår förläggning. Vägen dit gick över en bidal till Kalixälvens dalgång. Högt över dalgången hade ingenjörskåren påbörjat arbetet med en stålbro, men avbrutit under manövern. En provisorisk väg var dragen på sned efter dalslätten. På tre stålbalkar över den forsande ån låg en tre och en halvmeter bred timmerbro. Den saknade sidoräcken. Det var nollgradigt i luften och i det isiga väglaget kom jag på min mc med motorskidor. I dagsljus gick det bra. När jag så körde tillbaka hade det hunnit bli mörkt. Blå mörklägningslampa på motorcykeln. Det strömmade vattnet, något varmare än den nu kyligare luften bildade tjock vit dimma. Denna lade sig som en hinna på mina glasögon. ”Bromsa inte” tänkte jag några skräckfyllda sekunder. ’Bron, var är den!’ Då hörde jag ljudet av hjulen mot timmerstockarna, men jag visste inte om jag var mitt på eller nära brokanten.

Ilning av skräck

I mitt chockade tillstånd körde jag senare rakt förbi våra tält, men en kamrat såg mig och åkte ifatt. Jag minns att vår fänrik, som var en reko kille hade en spydig

kommentar. Men jag kunde inte berätta vad jag varit med om. I flera år efteråt kände jag samma ilning av skräck när jag tänkte på händelsen. Men min stund här på jorden var ännu inte över.

Under samma manöver hände en annan episod: En söndagsförmiddag, klart väder, lite kyligt. Jag ingick i en trafikpatrull på tre man. Vi befann oss vid ett vägskäl mellan Kattilasari och Keräsjoki nordväst om Haparanda. Framför oss en raksträcka omkring 300 meter. Denna väg var smal och lite isig. Ett hästspänt kanonfordon hade glidit av vägen och låg nu halvvägs i diket. Då kom en hög ryttare i mörkblå uniform och stannade hästen en bit bort från oss.

Hårda piskslag

Vi var beredda att ”lämna av” som det heter. Men rytaren såg inte åt oss, utan tog istället fram en kikare och betraktade olyckan längre ner på vägen. Skrittande kom hans adjutant och stannade sin häst bredvid och tog emot order. Hur denna löd, eller vem den höga ryttaren var får förbli en militär hemlighet. Vad jag kan säga är dock att jag aldrig sett en ryttare så snabb. Den anspända kanonen slets upp på vägen av stegrande hästar under våldsamma piskslag. Men, det var ju inte krig i Sverige, ”vi lekte ju bara krig”.

Vi ingick i VIII fördelnings/trafikkompaniet, men lagom till februarimanövern kallades vi XIII antagligen för att imponera. I förutsättningen för manövern uppgavs deltagarantalet till 70 000 man, men jag tror att det var glädjesiffror för Sverige hade inte hunnit rusta än. Vi hade ju bara en k-pist på varje grupp, resten gamla karbiner.

Varje vecka badade man bastu och rullade efteråt gärna isnö om den inte hade skare. Det gällde att vara tuff. Bakom 011e Hansson skymtar Finland.

En tredje, avslutande artikel med Olle Hanssons beredskapsminnen kommer i ett kommande nummer av Västgötabygden.

Trenne alltför riviga präster

1930 fanns en dansbana, ett syndens näste enligt de kyrkliga, i Hangelösa på gränsen mellan Ekedals och Bengtsgårdensmarker. Dåvarandekomministern, senare biskopen, Sven Danell, fick tillsammans med brodern Gustav Adolf (senare domprost i Växjö) samt Yngve Karlsson (senare prost i Källby) tillstånd att riva den del av dansbanan som låg på Ekedal. Men i heligt nit rev de även resten.

I en tredje del om kyrkans historia i Skebynotiser 2008, de första publicerades i Skebynotiser 2004 och 2005, berättar Bertil Andersson om episodendåtrenitiska präster blev alltför riviga och raserade mer av dansbanan än de hade tillstånd till. Några ynglingar i bygden fick höra om det reungaprästerna tilltag och de helaslutade i handgemäng med Sven Danell. De danslystna gav sig inte utan prästerna tvångsatt lånsått de kunde betala för den skadegörelse de åstadkommit.

Densom är intresserad kan läsa utförligare om denna dråpliga händelse i Skebynotiser 1999. Tilläggas bör kanske att det var vanligt på den här tiden med prästerliga attacker mot dansbaneeländet, som det kallades. Oftast stannade det dock vid ord mot dessa eländiga syndens nästen. Om vi idag kunde återvända till den tidens dansbanor skulle vi nog finna nöjeslivet där mycket tam och anständigt.

Hans Menzing

Läsvärt i korthet

Västgöttagenealogen. Tidskrift för Västgöta Genealogiska Förening. Nr 2 juni 2008. Redaktör: Kjerstin Olofsson. 24 sidor, med text bland annat från Bjärke.

Så va' de' för 60 år se'n. CD och texthäfte. Några av Karl-Erik Borgs revyvisor framförda av Vara Revy-Veteraner Majken Garelius, Börje Brelid, Bertil Svanebring och Ola Carlsson. Ackompanjerade av Ingrid Wikström. Administratör och redaktör för texthäftet på 28 sidor: Ingemar Lundgren, Studiefremjandet.

Svenska sägner. Författare: Ebbe Schön. Förlag: Bilda. 184 sidor med många mustiga illustrationer av Bengt Arne Runnerström. Behandlar hela Sverige, men västgöten kan finna en del lokala godbitar.

"Ack om du vore här", 1800-talets folkliga brevkultur. Författare: Britt Liljewall. Förlag: Nordiska Museet. 228 sidor med engelsk sammanfattning, förteckning över

brevsamlingarna på Västergötlands Museum i Skara med flera brevarkiv, men också tips på lämpliga webb-adresser. Brevet speglar ofta väl utvecklingen under 1800-talet, inte minst kvinnors försök att skaffa sig ett eget liv på egna ben.

Beskrifning öfver Knätte Socken i Redvägs härad och Elfsborgs län. Upprättad åren 1847 och 1848 av Pn H Öhrvall, vice Commissions Landtmätare. Redigering, text och foto: Göran Efraimsson. Utgivare: Knätte Hembygdsförening. 43 sidor med ordförklaringar, illustrationer och en fin separat karta. En av de ganska få beskrivningar som färdigställdes i Västergötland.

Fristadsbygden 2008. Gammalt och nytt – Fristads Hembygdsförening. Ansvarig utgivare: Ann-Britt Boman. Bland annat om konst i bygden, Stig Flyckt berättar om sin far konstnären Manfred Flyckt medan Wiviann Bergsten berättar om G-sons, Mats Gustafssons, dokumentation i tavlor av Fristads centrum förr. De senare tavlorna återges rentav i färg.

Systrarna på Liseberg. Författare: Emily E Nonnen. Förlag: Kabusa böcker. Knappt 200 sidor. På det som idag är nöjesfältet Liseberg bodde fem konstnärliga systrar Nonnen. En bror, Edward, startade landets första lantbruksinstitut på Degeberg på Kålland.

Beskrifning öfver Knätte socken ett tidlöst tidsdokument

År 1827 fastslog Kungl. Maj:t i sin instruktion till lantmätnarna att dessa skulle upprätta geografiska sockenkartor med tillhörande beskrivningar. Men först sedan 1845, då riksdagen beviljat medel till arbetet kom detta igång på allvar.

I Västergötland beskrevs tjugo socknar, varav två i nuvarande Ulricehamns kommun: Murum och Knätte. Beskrivningarna ger en bra bild av förhållandet i dessa bygder. Att inte fler socknar i Västergötland blev beskrivna på likartat sätt beror sannolikt på lantmätarnas arbetsbörda.

Knätte Hembygdsförening, som har ambitionen att regelbundet ge intressanta dokument om bygden, har nu gett ut den beskrivning som Ph. H. Öhrvall, Vice Commissions Landtmätare, upprättade åren 1847 och 1848 om Knätte socken. Grundtexten är ett handskrivet dokument, som inte utan möda kunnat överföras till ett tryckbart original.

Beskrifning öfver Knätte socken i Redvägs härad och Elfsborgs län innehåller en mängd fakta om levnadsförhållandena i denna socken i mitten av 1800-talet. Säkert är uppgifterna överförbara till när-

liggande socknar. Till beskrivningen är fogade en rad uppgifter om gårdarna till exempel ägor i areal, utsäde, avkastning, "underhållna kreatur" och fattigförsörjning. I "Särskilda anteckningar" finns angivet gårdarnas indelning i rotar. En ordlista och en karta förstärker värdet av detta tidsdokument.

Även om det är Knättebygdens befolkning, som har störst möjligheter att ta till sig en skrift av detta

slag, så kan också den som vill veta mer om livet i en landsbygdssocken under 1800-talet få ut mycket av denna ovanligt innehållsrika handling.

Knätte Hembygdsförenings ordförande Göran Efraimsson svarar för tydning och utskrift av text och tabeller och för noterna på slutet. Han står säkert till tjänst om någon vill veta mer.

Västgötar på Karl Johan

Karl Johan, Oslos paradgatan, är en enda stor festplats på nationaldagen 17 maj.

Årets bussresa med Hembygdsförbundets folkdräktsgrupp gick i år till Oslo på Norges nationaldag 17 maj. Vi var 41 personer som deltog i resan, varav 34 bar folkdräkt.

Bussresan utgick från Lidköping med Ahléns buss. Vi for den 16 maj och vår färdväg gick via St. Levene, Vara, Vårgårda, Sollebrunn där hembygdsfolk från olika orter steg på efter vägen.

Vi anlände till Oslo på eftermiddagen, då vi först

Folkdräktsprydda västgötar på åskådarplats. Men visst hade det varit festligare utan paraply.

besökte Bygdöy hembygds-museum. Efter incheckning på hotell Sjölyst kvällsvandrade vi till Vigelandsparken.

17 maj

På lördagsmorgonen åt vi frukost iklädda folkdräkt, sedan tog vi pendeltåg till en station nära Slottet, där firandet hölls. Biljetter till inhägnaden framför slottet var införskaffade så vi stod på första parkett. De Kungliga stod uppställda på slottsbalkongen och firandet bestod av högvakten, dansare i folkdräkt och 108 musikkåror samt skolklasser som marscherade förbi kungen

och slottet och hälsade sitt land. Firandet tog ca 3 timmar, vädret var inte det bästa 3-4 grader varmt och duggregn.

Hemfärden startade vid 14.00-tiden och vi var hemma cirka kl 20.00 på kvällen.

Nästa år till Fagernes

Nästa resa planeras till Fagernes i Norge den 16-17 maj 2009. Fagernes har ett av Norges största dräktmuseum samt en stor fin hembygdsgård. Är du intresserad av att följa med, kontakta Sam Alteryd för information.

Text Sam Alteryd.

Mer Vänermuseum

Vänermuseet i Lidköping håller på att förvandlas mer till Vänermuseum, det skall mer spegla hela Vänerområdet. Inte bara Lidköpingsbygden. Dessutom satsas det kraftigt på barnen och deras upptäckarglädje.

Hänt på bögda...

Bygdevandring i Kestad

På onsdagskväll den 21 maj samlades omkring 55 personer för en byvandring i Kestad som anordnades av Kinnekulle Hembygdsförening. Detta var den första av årets vandringar som kommer att ske i Kestad.

Vandringen startade vid Kestad lilla sockenkyrka som är från 1100-talet. Kyrkan har genomgått många restaureringar, valventillkomp på 1600-talet och är prydd med vackra målningar som visar rankor med änglar, gubbar och mängder med olika ansikten. Predikstolen som ännu finns kvar i kyrkan har sin historia. Den såldes som ved till Bengt Magnusson för 50 öre. Detta var dock inte sant, priset var hela 1 krona och 75 öre. Köparen hade i alla fall förståendet att inte elda upp predikstolen utan lät den finnas kvar i kyrkan och ännu pryder den sin plats.

Ciceron för vandringen var Bengt Sjöstedt som till och från bott i Kestad. Från sin barndomstid i byn berättade han om upplevelser och minnen. Bengts mor var lärarinna i småskolan under 40 år. Bengt beskrev Kestad som en väldigt lugn by till skillnad mot förr då det fanns affär, snickeri, skola med mera. Innan laga skifte fanns 23 gårdar runt kyrkan och uppskattningsvis bodde cirka 280 människor i byn, därtill skall man lägga ytterligare 5 gårdar som låg utanför själva bykärnan. Idag bor cirka 100 personer i Kestad.

Den stora runda stenen "Grannhalla" vittnar om en plats där byrådet hade sina sammanträden, där bestämde bönderna när och hur saker skulle ske. Fördelen med laga skiftet var att bönderna fick sina åkrar samlade på en plats och gården byggdes bredvid åkern. Då blev arbetet mer effektivt och varje gård producerade mer.

I byn fanns tidigare ett mejeri och detta var byggt i vinkel och gick under namnet "Vinkelstôva". Efter att detta lades ner byggdes det om till en snickeriverkstad. Mannensom hade verkstaden tillverkade alla sina verktyg själv, bland annat en bandsåg som var tillverkad av oxel. I korsningen vid kyrkan fanns även en kiosk. Korsningen blev en naturlig samlingspunkt för byns invånare.

Vandringen fortsatte uppför Kalvhagsliden och stannade till vid Berggrens affär, denna är sedan många år nedlagd. Skolan på vänstersida upphörde med undervisningen 1962. Vid affären gick järnvägen Kinnemalma som tjänade fem gruvor och tre kalkbruk. Till varje kalkbruk fanns minst två arbetarbostäder med fyra lägenheter. Två lok fanns, "Grälle" som var ett elektriskt lok och kördes av Teodor Persson mellan åren 1908-1955 och

Bengt Sjöstedt var vår ciceron och berättade om sin barndoms by.

"Svarten" ångloket som kördes av Petrus Persson. Det berättades att byns barn brukade stå och vänta på loken för att få åka med. Var det endast föraren i loket så fick barnen åka, detta var en riktig "höjdare". Var det två i loket blev besvikelsen stor och det var bara att lomma hemåt.

Som slut på vandringen fortsattes ytterligare några 100-tal meter till Marieberg. Maria Pettersson köpte ½ mantal av Gräppagården. I samband med hennes emigrering till Amerika överlät hon bostaden och marken till sina föräldrar. Ett kontrakt skrevs av Maria den 29 mars 1901 när hon skulle lämna över nyttjanderätten till sina föräldrar. Detta lästes upp på vandringen.

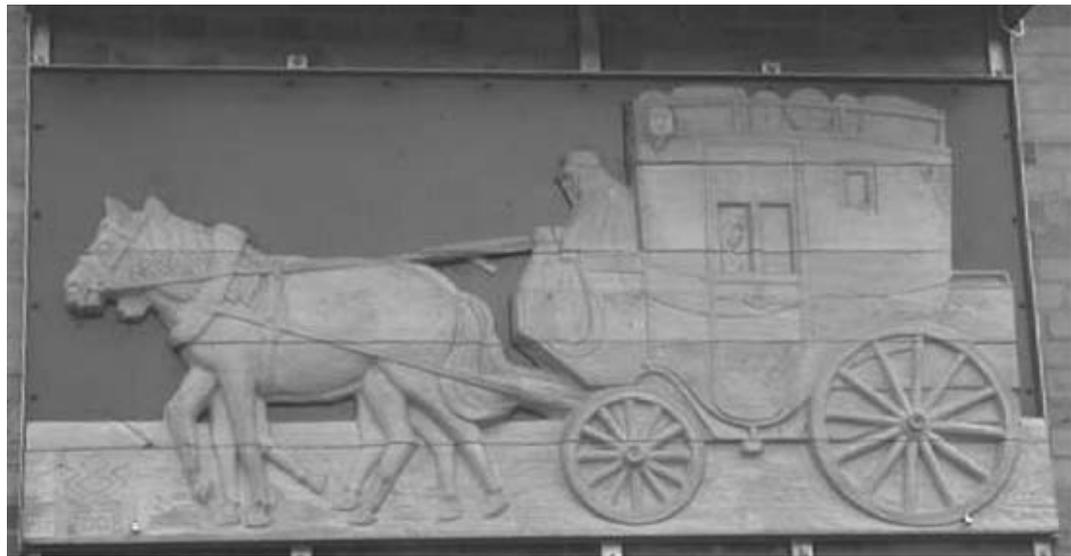
Text Lena Brodin
Foto Freddie Wendin

Solle-Brunnen komplett

Vatten och vägar har betytt mycket för Sollebrunn. En viktig väg, den från Lödöse till Skara, gick genom Sollebrunn. Den kom att korsas av en väg mellan Alingsås och Vänersborg. Många hästforor och enskilda hästskjutsar har passerat Sollebrunn, stannat till vid de källor, som gav livgivande vatten till både folk och få.

Boken "Vägen Skara – Lödöse" skriven av Linnar Linnarsson och utgiven 1959 har en rubrik "Sollebrunns vattukällor." Där står bland annat:

"Under bylivets dagar låg området med källorna fritt för alla. Här vattnade byborna sina hästar och sin boskap, och formännen, som hade sin väg genom byn, rastade för att låta sina dragare dricka, här kunde man träffa både närboende och långväga. Under varma somrardagar dröjde vandraren en stund för att ved-

Postdiligensen. Bjärkekonstnären Bo Larssons fina relief finns nu på plats vid Solle-Brunnen.

erkvicka sig med friskt livgivande vatten. Källorna var det centrala i byn."

"Källorna med det järnhaltiga vattnet gav på sin tid upphov till brunnsdrickande. Folk kom från när och fjärran för att dricka brunn i Sollebrunn. Men här liksom på många andra orter var brunnsdrickandet en modesak och torde ej ha pågått så särskilt många år." Hösten 2002 och fram till invigningen i början av maj 2003 genomförde Bjärke Hembygdsförening projektet Solle-Brunnen. Syftet var att påminna om källvattnets betydelse för orten, men också att skapa en mötesplats för bygdens folk och dem som har vägarna förbi. Det blev en minipark, med Brunnen i bohusgranit i mitten och bänkar och växter runt om. Placeringen mellan Gästgifveriet och ett tidigare bussgarage är en given

mittpunkt i samhället.

Redan från början fanns planer på att pryda bussgaraget gavel med en reliefföreställande en postdiligens. Efter idogt snidande av konstnären Bo Larsson, bjärkeboförstås, finns den nu på plats. Den ska påminna om den diligenstrafik, som några år i mitten av 1800-talet gick från Stockholm till Göteborg-Helsingborg med övernattnings i Nya Gästgiveriet i Sollebrunn. Reliefen är gjord i aleträ och är väl synlig från väg 190. Den invigdes den 17 maj i år av bygdens två riksdagskvinnor Anita Brodén och Annika Qarlsson. (Tänk att en socken som Erska kan ha två riksdagsledamöter, båda kvinnor.)

Nu är möteplatsen Solle-Brunnen komplett och den som vill kan rasta och dricka brunn i Sollebrunn.

Götiska Förbundets Kulturstipendium 2008

Vid Götiska Förbundets högtidsdag i Skansen Westgötha Leijon i Göteborg delades 2008 års kulturstipendium ut. Det två förtjänta mottagarna, dels Herrljunga Hembygdsförening representerad av förre och nuvarande ordförandena Arne Bergstrand och Bengt-Åke Hellstadius, dels förre chefen för Lödöse Museum, filosofie hedersdoktor Rune Ekre, erhöll vardera 10.000:- samt diplom.

Stipendiefondens ordförande, Förbundets Vice Stormästare, Lars A. Larsson, motiverade årets pristagare: "Utan historia ingen framtid". Dessa kloka ord står som motto i hembygdsboken 'Herrljunga-Tarsled, två socknars historia'. Boken är resultatet av det arbete och den omsorg som hembygdsföreningen och dess förre ordförande Arne Bergstrand ägnat hembygden. Inga aspekter på människors liv och verksamhet har ansetts oviktiga och är därför dokumenterade - från äldsta tider

till dagens dynamiska samhälle - ett verkligt heltäckande arbete.

De arkeologiska undersökningarna i Lödöse leddes av Rune Ekre under nära tre decennier, varvid Lödöse medeltidastadsbild växte fram. Detta arbetedokumenterades i en mängd skrifter och i föreläsningsverksamhet. Allmänheten har kunnat följa hans intressanta arkeologiska arbete tack vare den öppenhet och vetenskapliga generositet han alltid visat. För arbetet till det förnämliga museet i Lödöse leddes också av Rune Ekre.

Götiska Förbundets Stormästare, Bengt P. Gustafsson förrättade utdelningen av stipendierna.

Vid den efterföljande högtidsmåltiden framförde stipendierna sina tack samt gav en kort presentation av sina arbeten.

Gunnar Ivarsson

Ny skrattfest efter 70 år

De möttes i en skrattfest för snart 70 år sedan, och så har det fortsatt. Det är så sant, detta att ett gott skratt inte bara förlänger käften utan rentav livet. Vid 88 års ålder blommar den forna primadonnan ut medan hennes scenkavaljerer fortsätter att locka skratt med sina visor. Eller snarare Kalle Borgs visor.

Karl-Erik Borg var lokalredaktör för Skaraborgs Läns Tidning i Vara, men mest känd som Slättens revykung. Han speglade livet på Slätten i en skrattspegel, och på ett sätt påminde han mycket om Povel Ramel, vilken dock fick nöja sig med att vara baron: De drev med företeelser, mot sina medmänniskor var de snälla. Oftast!

De sjunger igen

Nu har gamla artistkolleger gett ut en CD och ett texthäfte med titeln Så va' de' för 60 år se'n. Där framförs några av Karl-Erik Borgs revyvisor av Vara Revy-Veteraner Majken Garelius, Börje Brelid, Bertil Svanebring och Ola Carlsson. De ackompanjeras av Ingrid Wikström medan en av Kalles gamla vänner från tidningsåren, Ingemar Lundgren, Studieförbundet, varit administratör och redaktör för texthäftet på 28 sidor.

Dessa trogna IOGT-amatörer, Kalle hörde till dem som var rolig helt utan sprit, har tillsammans med Ingemar Lundgren inventerat Kalles efterlämnade skatter och framför 28 inslag från revyer från 1940 (då behållningen gick till Finlandsinsamlingen) till 1952. Inspelningen är gjord i Ordenshussalongen (naturligtvis) inför publik, och det märks att veteranerna har lika roligt som publiken. Mellan sångerna kommenterar Börje Brelid revyerna och visorna.

Där finns naturligtvis klassiker som Hål i vägga (den har blivit något av slättens nationalsång), och Alice ifrå Skår (där Alice förstås syftar på Alice Babs Nilsson, denna präktiga sångerska som vissa moralister försökte utmåla som en ungdomens förförare). I texthäftet Gamla nyheter blir som nya återger Ingemar Lundgren texterna till visorna men tecknar också lite bakgrund till dem och revyerna och bjuder på gamla bilder. En härlig stund för alla Varanostalgiker, det är säkert många som ännu minns revyerna och det de gisslade.

När jag berättar för slättbor att jag började tidningsjobbet hos Kalle Borg i Vara för drygt 50 år sedan blir reaktionen nästan alltid:

- Då måste du haft roligt!

Revy-veteraner. Samlade kring porträttet på Karl-Erik Borg ses Majken Garelius, Ulricehamn, Börje Brelid, Bertil Svanebring och Ola Carlsson, Vara. Foto: Ingemar Lundgren

Visst, det var roligt, men som alla proffs sparade Kalle sina bästa skämt till scenen. Eller till viktiga annonsörer. Men jag lärde mig redan då att det var Kalle som styrde skratten på slätten. Hans Varevyer drog stor publik och gick ofta senare ut på turné på bygdens många hembygdsfester. Vissa av hans lustigheter blev stående skämt som upprepades ute i bygden när folk möttes.

Bomeländet gisslas

Själ minns jag bomelän-

det som kommenteras i sista versen till Hål i vägga. Stationsområdet var trångt så inte sällan krävde växlande tåg utrymme som gjorde att övergångsinspektör Gustav Sandberg tvangs fälla bommarna för oss som nalkades köpingen västerifrån. Inte så roligt för oss cyklister när det hällregnade, men vi slapp ju morgonbönen i skolan.

Liknande revyer fanns lite varstans förr, och de gamla visorna är väl värda att bevara på det här sättet. Inte kanske alltid för litterär kvalitet, utan som exempel på den tidens nöjesliv. Innan TV kom gällde det att

Funderingar ett sköttår

Um dä ä ett fruntimmer sum ja vell ha, då vell inte ho ha mäk. Å ä dä ett fruntimmer sum vell ha mäk, då ser ho ut så en kan inte visa na för fôlk.

Ericssons pojkar hyllas med kanal

Barnkanalen i Norrkvarn norr om Mariestad är det finaste minnesmärke man kan tänka sig över två av Sveriges största män på det tekniska området.

Lekplats. Minikanalen är bara 20 cm djup och ganska ofarlig att hamna i.

En härlig plats för både småpojkar och deras pappor. Att få leka med vatten och med tekniska prylar är ju många karlars dröm, och här finns båda delarna.

En del stora män, och någon enstaka kvinna, får stiliga statyer efter sin död. Och så finns Ericssons pojkar som fått en Göta kanal i miniatyr, bokstavligen som gjord för att locka andra barn till att leka och möjligen också inspireras till egna tekniska innovationer.

Två gånger har jag besökt Norrkvarn. Första gången var en utflykt i samband med Hembygdsförbundets årsmöte i Mariestad. Då guidades vi av Per Aleniusson och han hade mycket intressant att berätta. Där, alldeles vid kanalen och vid foten av den kvarn (nu restaurang) som gett platsen namn finns barnkanalen. En drygt 100 meter lång version av Göta kanal med slussar, broar och rader av byggnaders omästmestkaraktäristiska utmed den riktiga kanalen. Men det regnade och bilderna blev inte så bra. En månad senare passerade vi trakten igen och vi började med en lunch på restaurangen. Men det skulle vi inte gjort. När vi kom ut kom det en regnskur och saboterade min fotografering igen. Men platsen är värt ett besök.

Historik

Allt för att hedra bröderna Ericsson, och locka barnfamiljer förstås finns nu detta minnesmärke. Här finns det dokumenterat i text och bilder hur kanalbygget gick till. Lillebror John blev världsberömd uppfinnare med propellern som mest kända innovation medan Nils blev framstående kanal- och järnvägsbyggare. Pappa Olof blev ledare för sprängningsarbetena på kanalen kring Forsvik och tidigt fick de sju barnen göra rätt för sig. Nils började som praktikant på ritkontoret åtta år gammal medan John redan som elvaåring fick visa upp sina ritningar för den krävande Baltzar von Platen. 14 år gammal kunde han som biträdande nivellör stå uppkleven på en låda för att ses av alla de 600 arbetarna han gav anvisningar inför dagens arbete. Som sagt, det gick bra för dem och de har fått mängder av offentliga hedersutmärkelser. Men ingen lika trevlig som barnkanalen. Där kan man vackra dagar se massor av barn som med tindrande ögon vandrar utmed den lilla kanalen med dess husmodeller hämtade från kända platser utmed den riktiga kanalen. Vattenhjul ger fortfarande kraft och med viss hjälp kan slussar öppnas och stängas.

Att anläggningen hamnade just i Norrkvarn beror förstås på att här fanns en stor arbetsstation under kanalbygget med cirka 500 soldater ständigt i arbete under fem år. Sen kan man förstås beundra den riktiga kanalen plus en rad fornminnen, äta i kvarnen och så vidare. Men för alla oss med barnasinet kvar är förstås barnkanalen nummer ett.

Fika och kultur i Lyrestad

Kommer man på E 20 norr om Mariestad passerar man bron över Göta Kanal och då är man i Lyrestad. Om Du kommer från Mariestadshället skall Du hålla vänster innan bron och åka fram till Hammmagasinet. Här har Lyrestad Hembygdsförening sitt museum eller rättare sagt, ett av sina museer. Man disponerar även prästens tiondemagasin. I det magasinet ställde Lyrestadsbönderna in sitt tionde som förr i tiden var prästens lön, men nu är det museum. I dessa två hus har Hembygdsföreningen cirka en halv miljon föremål av de mest skilda slag. Det finns två anledningar till att Du skall stanna till här. Den första anledningen är att i Hammmagasinet på bottenvåning finns en kafeteria där man för 30 kronor får kaffe med påtår, en hembakad bulle, en mjuk och en hård kaka. Den andra anledningen är ett välordnat museum i två våningar. Jag skall bara ge Dig några smakprov på vad här finns.

Telefoner av alla de slag och till och med telefonväxlar finns i detta välordnade museum.

Ivar Claesson (1900-1993) var bonde och konstnär i trä. Den här båten gjorde han när han var 13-16 år. På museet finns många av hans verk. De är rika på små fina detaljer.

Tvättmaskinsreparatörens verktygsuppsats. Saknade han ett verktyg, då gjorde han ett själv.

Höghjuling. Många cykelmodeller finns på plats.

Bonader. Nere i kafeterian finns det bonader och dukar som vittnar om Lyrestadskvinnornas skicklighet. Missa inte ett besök i hammmagasinet!

Leif Brunnegård

Olika seder i Ornunga och Styr sjöbo

I Ornunga säger vi att vi reser midsommarstången och den är klädd enligt västgötskt mönster.

Sedan 1973 har vi firat midsommarafton på vår hembygdsgård Kyrkebol i Ornunga. Midsommarfirandet är ett gemensamt arrangemang för Svältornas Fornminnesförening, Asklanda-Ornunga Byalag och Asklanda-Ornunga SMU. På förmiddagen klär barn och föräldrar midsommarstången och klockan 15 bärs den in på planen med några lokala spelemän i täten. I år var vi cirka 500 personer som mötte upp. När midsommarstången var på plats blev det dans kring stången. Efter en stund fick vi lyssna till ett kåseri av en nyinflyttad värlänning, och så blev det fikadags. Hade det varit solsken hade vi hunnit med lite dans till. Så får stången stå på sin plats under några sommarveckor.

Och så här går det till på många platser inom Vårgårda kommun och andra västgötska kommuner. Midsommarfirandet är avklarat på några timmar.

Flera veckor i Leksand

Annorlunda är det i Dalarna. Är man ute och åker i Dalarna möts man av en majstång i nästan varje by. En dryg vecka före midsommar kom vi på besök till en liten by som heter Styr sjöbo några kilometer söder om Leksand. Lördagen före midsommar är speciell i den här byn. Klockan 5 på eftermiddagen samlas man i trevägskorset för att resa majstången. Några veckor tidigare har man tagit ner stången och tagit bort fjolårrets dekorationer och nu på lördagseftermiddagen är det nya fräscha dekorationer på stången. Stången är lång som en hög flaggstång och för att få den på plats krävs det många starka armar. Stången skruvas fast på ett stenfundament som funnits på samma plats i över 100

I Styr sjöbo reser man majstången. Varje by har sin egen modell och är ofta placerad mitt i en

år. Under tiden man reste stången spelade en grupp ur Leksands Spelmanslag. När stången var på plats restes en stegemotstången och eftermiddagens högtidstalare Claes Tingvall fick ta plats på denna annorlunda talarstol och höll högtidstalet. Så blev det dans kring stången, trots att den står mitt i korsningen. Och så var det dags för fika eller korv och bröd.

I Leksand finns det drygt 80 små byar som alla har sin egen majstång som skall resas. Och i de allra flesta byarna står den i ett trevägskors. Styr sjöbo är först ut och den sista majstången är på plats den 10 juli. Mats Ogander bor inte permanent i byn men han är precis som de flesta byborna engagerad i byns aktiviteter och utveckling och han berättade för mig om majstångens historia. Majstången som vi var med och reste den 15 juni kommer att stå på plats mitt i trevägskorset till omkring den 10 juni nästa år.

Leif Brunnegård

Namnbyte

För en tid sedan var vi några som pratade om en gammal dam som i kyrkböckerna stod antecknad som Selma Fredriksson. Men hon var känd som Hilma Olsson. Jag har frågat några om orsaken till namnbytet. Sen fick jag höra av en god vän att hans far berättat, att om någon blev allvarligt sjuk bestämde föräldrarna att barnet skulle byta namn för att det onda inte skulle hitta tillbaka.

Leif Brunnegård

Förbundets funktionärer 2008

Förbundsstyrelsen

Ordförande au Eva Bergström-Hyenstrand, Carl von Linnés väg 2, Skultorp, 541 55 Skövde. Tel 0500-43 30 13, e-post hyenstrand@hotmail.com

Vice ordförande au Lars-Erik Kullenwall, Gudhem Kullen 3, 521 94 Falköping, tel 0515- 72 01 56

Sekreterare au Mona Lorentzson, Wallströmsliden 6, 463 71 Lödöse, tel 0520-66 02 74, arb 031-368 36 11, mobil 031-368 36 11, fax 031-7740358, e-post mona.lorentzson@kultur.goteborg.se

Kassör au Hugo Isaksson, Ådalavägen 2, 523 92 Timmele, tel 0321-302 62, tel+fax 0321-300 01

Övriga ledamöter

Gunnar Svantesson, Mellomgården Box 171, 545 02 Älgårås, tel 0506-402 88, mobil 010-2995140, e-post svantesson.gunnar@telia.com

Irene Andrén-Ivarsson, Sjötorp Pl 718, 430 64 Hällingsjö. tel 0301-405 48.

Leif Josefsson, andre ceremonimästare, Larsgården Vänga, 513 92 Fristad, tel 033-26 80 12

Ingrid Zackrisson, Västergården Kullavägen 59, 51995 Tostared, tel 0320-620 15, e-post ingrid.zackrisson@tele2.se

Jan Nilsson, N Ringvägen 69, 522 31 Tidaholm, tel 0502-105 82

Hans Menzing, pressansvarig, Marumstorget 1, 532 32 Skara, tel 0511-126 43 e-post hans.menzing@telia.com.

Berit Stockvik-Lundin försäkringsansvarig, Vänersnäs, Furunäs, 468 90 Vargön, tel 0521-22 22 76, mobil 070-3500052

Nils-Olof Olofsson, förste ceremonimästare, Lars väg 7, 515 35 Viskafors, tel 033-29 42 46, mobil 0703-298362

Suppleanter

Aina Nicander, Fabriksgatan 4, 524 30 Herrljunga, tel 0513-102 57

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad, 465 97 Nossebro, tel 0512-531 50, mobil 0703-281333

Birgit Carlsson, Ljungås, 519 91 Istorp, tel 0320-820 36, e-post birgit.istorp@telia.com

Kerstin Andersson, Gärdhemsgatan 13 A, 544 30 Hjo, tel 0503-125 61

Göte Öberg, försäkringsansvarig, Lövbacka, 523 94 Tvärred. tel 0321-504 28

Revisorer

Einar Smith, N Ringgatan 43, 441 31 Alingsås, tel 0322-169 70

Marianne Svensson, Bergstena Skattegården 2, 441 92 Alingsås, tel 0322-63 50 07

Revisorssuppleanter

Henry Kärrman, Rydholmsvägen 4, 441 96 Alingsås, tel 0322-505 35

Torvald Åberg, Kållands-Åsaka, Tomten, 531 96 Lidköping, tel 0510-53 23 13

Valberedning

Aina Lindborg, sammankallande, Bjurbäck, Källebacken, 565 92 Mullsjö, tel 0392-210 30

Nils Johansson, Vråsjövägen 14, 511 56 Kinna, tel 0320-121 55

Peder Claesson, Stenseredes skola, 565 93 Mullsjö, tel 0515-910 28

Monica Moberg, Fältvägen 5 D, 541 77 Skövde, tel 0500-42 52 50

Ewa Vikingson, Eggvena, Kungegården, 447 92 Vårgårda. tel 0322-62 80 82

Berndt Nilsson, Silvii väg 15, 530 30 Tun, tel 0510-801 32.

Studie- och ungdomskommittén

Irene Andrén-Ivarsson Sammakallande, adress ovan Lilian Skattberg, Box 2206, 523 02 Timmele, tel 0321-304 01, e-post lilian.skattberg@swipnet.se

Anita Andersson, Eggvena, Skräddarebo, 524 91 Herrljunga. tel 0322-62 81 20

Lena Johnsson, Varbergsvägen 317, 519 94 Björketorp, tel 0320-603 35

Anna Persson, Atteby 3, 544 92 Hjo, tel 0503-150 51

Studieförbundet Vuxenskolans representant:

Kjell Johnsson, SV Västra Götaland, Junog 3, 451 42 Uddevalla, tel 0522-65 33 33, 0708-553033

Tengelandsstiftelsen

Mona Lorentzson, Eva Bergström-Hyenstrand

Kilsgårdsstiftelsen

Ingrid Zackrisson

Väddåkrastiftelsen

Eivor Dahlén, Sjöarp Möne, 520 24 BLIDSBERG

Hugo Isaksson

Kommittén Årets Hembygdsförening

Eva Bergström-Hyenstrand

Hans Menzing

Kommittén för folkdräkter

Irene Andrén-Ivarsson

Leif Josefsson

Redaktionskommittén

Adresslistan finns på sidan 2

Förbundets Kansli i Vara

Kanslist Eva Mann

Adressförteckning på sidan 2

Nästa nummer av Västgötabygden kommer i vecka 43. Manusstopp den 7 september 2008.

Konst med knorr

Nio meter Pinocchio med lång näsa mot omvärlden. Konstnär: Jim Dines.

Pink Dog visar sina känslor. Konstnär: Anna-Lena Emdén, Vänersborg.

En verklig höjdare, nio meter hög, räcker lång näsa åt turisterna på Allégatan i Borås. Pinocchio är en italiensk sagofigur, som gjordes världsberömd av filmmogulen Walt Disney tack vare teckningar av Gustaf Tenggren från Magra i grannkommunen Alingsås.

Boråsstatyn har gjorts av konstnären Jim Dines, som försäkrar att Pinocchio med beslutsamma steg är på väg till Högskolan. Fast där får han konkurrens denna skulptursommar i Borås av en överliggare som uttröttad av studierna tar igen sig på trappan utanför Högskolan. Om han inte insett att studierna är dödfödda, skulpturen heter nämligen Catafalque.

Som om inte det vore nog hittade jag i Ramnaparken en hund som inte nöjde sig med att räcka lång näsa, han visade sitt ointresse med lyft ben mot en björk. För att ingen skulle missförstå heter han Pink Dog och en skylt verkar ta avstånd både från Pinocchio och rondellhundar.

Till sist: Pinocchios långa näsa kommer sig ju av att den växer varje gång han ljuger. Men detta är inget skämt med politiker, när de ljuger så är det ju väljarna som står där med lång näsa.

Hans Menzing

Dödfödda studier, eller Catafalque. Konstnär: Sean Henry.